
Județul Bistrița-Năsăud în anul 1947

Iosif UILĂCAN

Cuvinte cheie: Partidul Comunist, partide istorice, dictatura comunistă, epurări, forțe de represiune.

Keywords: Communist Party, historical parties, Communist dictatorship, purges, forces of repression.

În numărul anterior al „Revistei Bistriței” am prezentat aspecte fundamentale din viața județului în anul 1946, insistând asupra alegerilor parlamentare, fraudate, din 19 noiembrie 1946. În acest număr, faptele insoțite vor lipsi, pentru că măsurile samavolnice, în anul victoriei comunismului, au aparținut banalului cotidian. Ele au fost substitute false ale democrației. Însă un an nou nu înseamnă neapărat și probleme noi. Anul agricol 1946, catastrofal, coroborat cu servituțiile impuse de protectoratul URSS și nepriceperea guvernanților, a marcat viața de zi cu zi a majorității locuitorilor din județ până la noua recoltă, mediocră, în cel mai bun caz. „Victoria” în alegerile din 19 noiembrie, clamată de ziarul „Scânteia” în primul rând, ar fi trebuit să marcheze un punct culminant al încrederii între autorități și popor. Nu a fost nici pe departe așa, o primă măsură dispusă prin Prefectură și Legiunea de Jandarmi Năsăud, la 13 ianuarie 1947, fiind interzicerea oricăror adunări și serbări cu caracter artistic (șezători, piese de teatru, recitări etc.), în lipsa aprobării unei comisii de pe lângă Prefectură și a conducerii Jandarmeriei. Au fost interzise până și balurile în absența unei aprobări exprese a Jandarmeriei. Chiar și obișnuitele hore țărănești trebuiau să fie anunțate în prealabil la posturile de jandarmi¹.

Județul Năsăud² nu a fost încadrat în vara anului 1946 în grupul celor 10 județe excedentare agricol, dar nici a celor calamitate, în sprijinul cărora guvernul Groza pretindea că era îndreptată acțiunea de colectare a cerealelor. Cote de predare pentru cereale fuseseră impuse în anul 1945. Ele erau reconfirmate anual, dar cuantumul putea fi modificat. În „Monitorul Oficial” nr. 157 din 10 iulie 1946 au fost publicate cotele de predare la grâu, orz, orzoaică, ovăz și secară, în termen de 10 zile de la treieriş. Colectarea cerealelor a fost considerată o activitate de interes național, fiind implicate organele de coerciție. Ordinul circular secret al Inspectoratului General al Jandarmeriei nr. 36.570 din 5 august 1946 privea tocmai implicarea inspectoratelor și legiunilor de jandarmi în acțiunea de colectare a cerealelor. În județul Năsăud, stabilirea exactă a cotelor, în funcție de suprafața cultivată și productivitatea la hectar, a revenit Oficiului Economic Județean, condus până în decembrie 1946 de Octavian Oancea. În conformitate cu ordinul Comisiei interdepartamentale pentru colectarea cerealelor nr. 67.151 din 7 august 1946, în conferințele administrative pe plase cu notarii, conferințe prezidate de Octavian Oancea, au fost defalcate cotele pe localități. Colectarea cotelor se făcea la batoze, imediat după treieriş. Cote obligatorii de predare au fost stabilite și pentru morile din județ, în raport cu uiumul reținut la măcinat. Cotele pe anul 1947 au fost diferite de cele anterioare, fiind stabilite prin raportare la în-

---

1 Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale, abreviere ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, f. 1.

2 Denumirea județului în 1947 era Năsăud, conform legii administrative din anul 1925. Județul (comitatul) Bistrița-Năsăud a luat ființă în anul 1876, aceeași denumire având-o și în timpul ocupației maghiare (1940-1944). După anularea Dictatului de la Viena și reinstaurarea administrației românești s-a revenit la titulatura de Năsăud. Am preferat totuși ca în titlu să fac trimitere la actuala denumire a județului.

treaga suprafață cultivată care forma o exploatare agricolă. Nivelul acestora a fost decis de guvern și publicat în „Monitorul Oficial” nr. 143 din 26 iunie 1947. La recolta de grâu și secară, cota creștea progresiv de la 5% pentru o recoltă de până la 650 Kg, ajungând la 60% pentru o recoltă de peste 20.000 Kg etc.³

Hrana de bază a populației din județ era bazată pe porumb, însă, în anul 1946, după un raport al Camerei Agricole din 26 august, fuseseră calamitate în totalitate circa 45% din suprafețe din cauza secetei prelungite. Cote de predare la porumb au fost impuse și în localitățile de munte, fără niciun fel de culturi cerealiere. În ședința primului Consiliu Politic Județean de după alegeri, în 9 decembrie 1946, la Prefectura județului Năsăud, principala problemă dezbătută a fost cea economică, despre care prefectul Anton Șirlincan spunea că: „pe zi ce trece devine tot mai gravă”. Prefectul Șirlincan a propus să se facă colectări forțate de cereale, suplimentare, în zona sudică a județului, pentru a fi acoperite nevoile locuitorilor din satele de munte care erau complet lipsiți de alimente. Secretarul Frontului Plugarilor, Nicolae Mreneș, a propus să se intervină la guvern pentru ca județul să fie scos de pe lista județelor care nu primeau niciun fel de ajutor în produse agricole sau industrializate. Reprezentatul PNL Tătărăscu, Ioan Partene, a propus să se renunțe la intenția colectării forțate și să se ceară deblocarea a 50 de vagoane (500 tone) de porumb pentru județ. Până la urmă, în rezoluția adoptată s-a cerut Ministerului Economiei Naționale 50 de vagoane de porumb pentru locuitorii din regiunea muntoasă, iar prin Oficiul Economic Județean să se intervină pentru încadrarea județului în grupul celor „însecetate” și permiterea exportului de lemne în Ungaria în schimbul porumbului⁴.

Demersurile autorităților județene nu s-au bucurat de efectul scontat. La sfârșitul lunii aprilie 1947, prefectul a făcut un periplu prin capitală și câteva județe „excedentare”, dar nu a obținut de nicăieri porumbul solicitat. Județul Năsăud era considerat la nivel guvernamental ca având o situație mulțumitoare, putând chiar găzdui copii din regiunile înfometate din Moldova, până la noua recoltă din anul 1947. Primul lot de copii, din județul Fălciu, a sosit la Bistrița în 22 ianuarie 1947. Acest prim lot a fost menționat și în „Scânteia” din 30 ianuarie, care preciza că era vorba de 118 copii expediați din Huși spre Bistrița. Până la sfârșitul lunii februarie 1947 au fost trimiși prin CARS⁵ București copii din județele Fălciu, Tutova, Iași și Brăila. Copiii au fost preluați de familii mai prospere, care se obligau să le asigure condițiile materiale și să-i trimită la școală. Cetățenii care i-au adoptat temporar au semnat un angajament prin care, benevol, se angajau să-i primească în îngrijire, întreținere și educație „cu totul gratuit până la noua recoltă din vara anului 1947”. Cei mai mulți copii au fost găzduiți până în luna septembrie 1947, când la nivel național a fost încheiată operațiunea reîntoarcerii acasă, prin intermediul CFR care a pus la dispoziție vagoane suplimentare. Conform tabelului de mai jos, nedatat, identificat în documentația CARS, filiala județeană Năsăud, în județ au fost trimiși 620 de copii. Este aproape sigur ca numărul cei adăpostiți temporar să fi fost mai mare, anumite dovezi sugerează acest fapt. De pildă, într-un document privind ordinea expedierii copiilor acasă, în 24 septembrie 1947, din județul Iași erau trecuți 210 copii sosiți la Bistrița în două loturi: 103 în 15 februarie și 107 în 27 februarie 1947. O însumare a tuturor cifrelor identificate în surse diferite indică 721 copii găzduiți în județ. O parte din aceștia au fost retrași de către părinți, atunci când situația alimentară a permis acest fapt, pe de altă parte numeroși părinți au fost prezenți la Bistrița în momentul reîntoarcerii, preluându-și copiii. Cetățenii din Iași semnalați în Bistrița în luna septembrie nu au mai agreeat probabil o călătorie lungă și obositoare pentru copiii lor, la clasa a III, pe ruta Bistrița-Apahida-București, traseul urmat de trenurile colectoare. Peste o sută de copii au rămas însă în continuare în județ, după ce acțiunea retragerii fusese oficial încheiată, o parte fiind adoptați, altă parte fiind găzduiți în continuare în urma înțelegerilor dintre părinți și cei care i-au adăpostit. O adresă a CARS București din 8 octombrie 1947 cerea CARS Năsăud trimiterea de urgență a listei nominale cu cei 187 copii care, din evidențele lor, erau încă în județ și a listei nominale cu cei 47 copii rămași la familiile crescătore, după cum reieșea din aceleași tabele nominale înaintate de filiala județeană Năsăud a CARS⁶.

Comitetul CARS al județului Năsăud
Bistrița

3 Vezi nivelul cotelor în „Monitorul Oficial”, CXV, nr. 143 din 26 iunie 1947.

4 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 256, f. 135.

5 Comitetul pentru Ajutorarea Regiunilor Secetoase.

6 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 420, f. 120.

Tabel nominal⁷
De copii evacuați din Moldova din cauza secetei în județul Năsăud

Nr crt.	Loturile	Reîntorși la domiciliu	Fugiți	Morți	Rămași la spital	Rămași la crescători	Retrași de părinți	Lipsă de la transport	Total	Obs.
1	Lot I-IV Fălciu	82	2	2	1	40	98		225	
2	Lot II Tutova	76		2		19	35	3	135	
3	Lot III Iași	56		1	2	22	23		104	
4	Lot V-VI Brăila	100				35	23		156	
5	Total	314	2	5	3	116	177	3	620	

Din punct de vedere politic, alianța de partide „câștigătoare” în alegeri, Blocul Partidelor Democratice, s-a păstrat, cel puțin formal, dar este evident că deciziile importante erau luate oficial de către conducerea județeană a PCR. Ele, deciziile, au fost rodul „centralismului democratic”, Județeană Năsăud neavând veleități autonome. Rapoartele de activitate ale Comitetului Județean Năsăud al PCR relevă aspecte generale impuse de la centru: sprijinirea colectărilor de cereale și combaterea colectărilor clandestine ale „speculanților”, creșterea numărului de membri de partid, ridicarea nivelului politic al „tovilor”, „demascarea” partidelor istorice în primul rând a Partidului Național Țărănesc etc. În luna martie 1947, Comitetul Județean PCR a fost reorganizat, la Bistrița fiind prezente personalități din conducerea centrală a partidului, printre care Miron Constantinescu și Constanța Crăciun. Activul de bază a fost verificat, s-au adăugat patru noi secții și a fost desemnat noul Comitet Județean al PCR, cu 21 de membri.

Comitetul Județean PCR Năsăud⁸

Biroul

1. Teodoru Victor, secretar politic, învățător
2. Hodor Flaviu, responsabilul secției organizatorice, medic
3. Todoran Ioan, responsabil educație politică, student
4. Traian Iosif, responsabil cadre, muncitor forestier
5. Varadi Ioan, responsabil syndicate, muncitor
6. Hadjicoli Victor, responsabilul secției țărănești, funcționar
7. Marinescu Ioan, responsabil tineret, muncitor CFR
8. Weingher Moise, responsabil administrativ, comerciant
9. Casian Nadejda, responsabilă secția femei, învățătoare

Membri

10. Lazăr Ioan, maior în rezervă
11. Bucur Ovidiu, funcționar PTF
12. Forrai Alexandru, muncitor
13. Gălățan Ioan, țăran
14. Podariu Gheorghe, țăran
15. Istrate Niculae, funcționar
16. Hondrariu Andrei, țăran
17. Bodor Alexandru, muncitor
18. Micheș Teodor, muncitor
19. Lușcan Alexandru, muncitor
20. Vianu Vasile, medic
21. Dejeu Leontin, funcționar

⁷ ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 420, f. 117.

⁸ ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 82.

În cursul anului 1947, Comitetul Județean Năsăud al Partidului Comunist Român a mai suferit modificări, dispuse de Comitetul Central al PCR și prelucrate de instructorul Ioan Olteanu. Acesta este semnalat în misiune în județ de mai multe ori până în anul 1948. În luna august 1947, responsabilul secției țărănești, Victor Hadjicoli, a fost înlocuit cu grefierul Georgică Ghelase, iar responsabilul secției administrative Moise Weingher cu Nicolae Bălan, fost instructor la secția organizatorică. Moise Weingher, retrogradat dar păstrat la secția administrativă, a părăsit țara înainte de a fi „demascat” pentru „mai multe incorectitudini” și condamnat la doi ani închisoare. Cea mai importantă schimbare, datorată probabil procedurii de rotire a cadrelor, a vizat înlocuirea la începutul lunii iulie a secretarului politic Victor Teodoru cu Iosif Stoica, electrician de profesie, care a îndeplinit diverse funcții pe linie de partid în județele Hunedoara, Arad și Alba. Numărul membrilor de partid a crescut constant ajungând în luna decembrie la peste 7000. Tabelul de mai jos reflectă evoluția numerică pe parcursul anului.

Tabel statistic cu membrii PCR în anul 1947⁹

LUNA	Total membrii PCR
Ianuarie	4971
Februarie	5107
Martie	5240
Aprilie	5329
Mai	5375
Iunie	5496
Iulie	5672
August	5781
Septembrie	6130
Octombrie	6502
Noiembrie	6769
Decembrie	7050

În documentele secției cadre, problema unei mai bune inventarii a membrilor de partid s-a pus doar după ce a fost preluată de gateristul Iosif Traian, fost muncitor la fabrica din Ilva Mică, deputat în Marea Adunare Națională, din martie 1948. În luna octombrie 1947, în urma unui proces de verificare a „tovilor”, 667 trebuiau excluși, în timp ce 737 nu erau cunoscuți. Numărul membrilor de partid rămas după verificări a fost de 5003. Cu toate acestea, statisticile nu au fost modificate¹⁰. La sfârșitul lunii ianuarie 1948 erau inventariați 7291 membri de partid. Doar în cursul anului 1948 se va constata lipsa certă a circa 3000 membri de partid față de inventarierea lunară. La sfârșitul anului 1948 numărul oficial al membrilor PMR din județ a fost de 5736.

Nivelul politic al majorității celor încadrați în partid nu depășea un stalinism primitiv, acumulat prin repetarea unor lozinci cu privire la lupta de clasă, chiar activiștii mai importanți având grave carențe educaționale și morale. Secția de educație politică avea o comisie de îndrumare în care erau cuprinși în luna septembrie 304 îndrumători. Cei de la sate trebuiau să-și facă abonamente la „Scânteia”, iar în zilele de duminică să citească ziarul țăranilor grupați pe ulițe și să fie în stare să răspundă tuturor întrebărilor din partea acestora. În fruntea comitetelor de plasă s-au aflat la un moment dat în 1947, realitatea fiind fluidă, următorii secretari politici: Ovidiu Bucur, funcționar PTF, în plasa Centrală; Alexandru Lușcan, pantofar, în plasa Năsăud; Simion Sasu, pietrar, în plasa Rodna; Ioan Tanco, plugar, plasa Șieu; Titus Cicșa, învățător, plasa Lechința; Titus Dan, funcționar, plasa Bârgău¹¹. În afara interesului material, partidul fiind deja o asociație pentru care legea penală nu avea niciun fel de valoare, aproape nimic nu-i lega pe cei care s-au înscris în partid. Puțini erau convinși de adevărurile marxism-leninismului. Dintre aceștia se remarcă cei care a fost militari în divizia „Tudor Vladimirescu”, spălați pe creier în URSS. „Abaterile de la linia partidului”, menționate mai ales în rapoartele secției cadre, erau relativ frecvente chiar în rândul nomenclaturii județene. Cupiditatea lui Alexandru Lușcan, un cartofoar, fost component al biroului județean, fost responsabil organizatoric, i-a atras sancționarea cu vot de blam și avertisment și cu retrimiteră în producție. Escapadele bahice și automobilistice ale secretarului Victor Hadjicoli au fost raportate chiar Comitetului Central al PCR, care a decis schimbarea acestuia.

⁹ ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosare 14, 15, 16, passim.

¹⁰ ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 16, f. 32.

¹¹ ANBN, fond Comitetul județean PCR Năsăud, dosar 16, f. 9.

Dacă voracitatea individuală a membrilor de partid putea fi uneori blamată, jaful organizat ca politică administrativă și financiară era cât se poate de firesc. Veniturile partidului proveneau din „donații”, „participații”, „distribuirii” etc. În luna iulie 1947, spre exemplu, raportul resortului financiar din secția administrativă menționează venituri de 314.130.000 lei. Acestea proveneau din următoarele surse:

- Participații de la Fabrica de piele Hairschi de 120.000.000 lei
- Subvenții de la Societatea Dacia – gaterul Kando Bârgău – 6.000.000 lei
- Subvenții de la Fabrica de hârtie „Valea Bârgăului” de 10.000.000 lei
- De la Societatea forestieră „Valea Bârgăului” 2.000.000 lei
- Donație de la Fabrica de piele „Frații Ludvig” 20.000.000 lei
- Din colectările de vite prin OVICAR 50.000.000 lei
- De la moara „Victoria” 20.000.000 lei
- De la Depozitul de carburanți 10.000.000 lei
- Donatori tov. 13.095.000 lei
- Donatori ocazionali 10.000.000 lei
- Din vânzarea de cereale primite de la mori absenteiste 12.771.000 lei
- Din lucrări efectuate în garaj 37.350.000 lei
- Chirii pe luna iulie 1.000.000 lei
- Din donații de tălpi și săpun 1.914.000 lei.

Bugetul pe luna iulie a avut un deficit de 294.764.600 lei, deficit acoperit din stocul de numerar acumulat în lunile precedente. Pentru luna august se prognoza un buget de circa 1 miliard lei¹². Secția administrativă a partidului, condusă de Moise Weingher și Leopold Blau, a fost deseori menționată în rapoartele partidului pentru rezultatele „bune” ale activității.

Partidul care avea pe steag secera și ciocanul, cu o ideologie care postula „lupta de clasă” și care pretindea că era detașamentul de avangardă al celor ce muncesc, celor mulți și săraci, era în fapt un mare capitalist, veros și rapace! Aceasta rezultă și din precizările făcute de serviciul intendenței (avea deja și un asemenea serviciu). Județeană Năsăud avea „un sediu bun, cu 26 de camere”. Imobilul și mobilierul proveneau de la CASBI¹³. Secția administrativă avea un sediu separat cu 10 camere, în curte aflându-se garajul și atelierul. Partidul mai deținea în Bistrița o „casă dormitor” cu 20 de camere pentru activul de bază și eventualele delegații. Fiecare organizație de plasă deținea câte un imobil mobilat tot din patrimoniul CASBI. La cantina partidului din Bistrița se servea masa pentru 50 de activiști. Meniul zilnic costa circa 15 mii lei, dar activistul suporta lunar doar 50 mii lei. (Date valabile pentru luna martie). În luna decembrie 1947, deci după stabilizarea monetară, meniul costa 40 lei pe zi. Se servea carne de mai multe ori pe săptămână, în timp ce, de pildă, în meniul restaurantelor era interzisă. Delegații de la Regionala PCR și Comitetul Central nu plăteau costul mesei și hotelul atunci când erau în misiune sau în trecere prin Bistrița. Serviciul transporturi avea patru autoturisme, un camion și patru motociclete¹⁴.

Comuniștii bistrițeni, hrăniți sufletește cu minciuni propagandistice, nu puteau sesiza contradicția dintre vorbe și fapte. Deja partidul-stat decidea și în privința adevărului. Cîntea era un aspect al moralei asupra căreia comuniștii credeau că dețin monopolul. Propaganda „Scântei” nu contenea să afirme că cei numiți comuniști, mai ales activiștii de partid, erau din altă plămădă, imuni la ispitele banului, dezinteresați material, ținând cârma dreptății, adică „cei mai buni dintre cei buni”! Oamenii obișnuiți prinși pe picior greșit trebuiau, în primul rând, supuși oprobiului public. Nu le-a creat nici o problemă de conștiință ca la schimbarea monedă din luna august locuitorii să nu poată schimba în noua monedă mai mult de cinci milioane lei. Credeau că hiperinflația nu se datora, în primul rând, climatului economic postbelic și politicii economice aberante a guvernului, ci doar „speculanților” care trebuiau stârpiți și în acest mod, cu rămânerea în posesia lor a unei mari cantități de bancnote fără valoare. Cei care au încercat prin diferite moduri de a-și schimba măcar în par-

12 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 22, f. 2.

13 Casa de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice a luat ființă în urma legii 91 din 10 februarie 1945 și administra bunurile persoanelor prevăzute la art. 8 al Convenției de Armistițiu, în cazul județului nostru cele ale sașilor absenteiști. Oficiul județean CASBI a luat ființă la 20 mai 1945.

14 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 22, ff. 4-5.

te banii ce depășeau cinci milioane au fost reținuți și purtați prin Bistrița cu o tăbliță atârnată de gât, mărturie a „crimei” comise.

Din punct de vedere formal, colaborarea în cadrul Blocului Partidelor Democratice s-a menținut și în anul 1947, după cum am precizat mai sus. Un alter ego pentru PCR, varianta rurală, mai frecventabilă, a fost Frontul Plugarilor. Rapoartele lunare de activitate ale FP se aseamănă cu cele ale PCR, cu mențiunea că Frontul Plugarilor își dădea cu părerea, în aspecte economice, mai mult asupra agriculturii și vieții țărănești. În fapt, aceleași obiective: colectări, însămânțări, combaterea speculanților, demascarea PNT etc. Dacă membrii PCR erau numiți „tovarăși”, cei ai Frontului Plugarilor, cu deosebire nomenclatura, își spuneau cu fanfaronadă, prin imitație servilă, „prieteni”. În rapoartele din anul 1947 nu se mai avansează o cifră a membrilor de partid, față de anul 1946 când în închipuirile lor erau circa 20.000. Biroul Comitetului Județean al Frontului Plugarilor a fost alcătuit din următorii „prieteni”:

1. Suciuc Cornel, președinte, comuna Matei
2. Jorja Alexandru, vicepreședinte, Sângeorz-Băi
3. Feldiorean Ioan, vicepreședinte, Moruț
4. Mreneș Nicolae, secretar, Bistrița
5. Pușcașiu Nicolae, casier, Bistrița
6. Leonida Dănilă, responsabil organizatoric, Poiana Ilvei
7. Jeican Miron, responsabil economico-financiar, Bistrița
8. Rusu Ioan, responsabil tineret, Mintiu
9. Mariașiu Aurelia, responsabilă secția femei, Bistrița¹⁵.

Nu era ceva ieșit din comun ca cei încadrați în Frontul Plugarilor să fie și membri PCR. Ba, dimpotrivă! Învățătoarea Aurelia Mariașiu va ajunge, în martie 1948, responsabilă secției femei din Comitetul Județean al Partidului Muncitoresc Român.

Celelalte partide „democrate” nu duceau niciun fel de activitate, conform unor menționări din rapoartele Frontului Plugarilor. Existența lor în județ și-o justificau doar prin faptul că liderii participau la ședințele județene ale Blocului Partidelor Democratice. Partidului Social Democrat i se dăduse un prim „avertisment” chiar imediat după alegerile parlamentare din noiembrie 1946, prin neinvitarea președintelui Mihai Mihăilaș la banchetul „victoriei”. Înscrierea unor personalități locale în PSD, pentru a se pune la adăpost, nu le-a scos însă de sub ochiul vigilent al comuniștilor. Arestările din luna februarie nu au ocolit partidul.

Consiliul Politic Județean care își avea baza de drept în ordinele Ministerului Afacerilor Interne nr. 111.741 din iunie 1945 și nr. 29.375 din luna septembrie 1945 și-a reluat activitatea după alegerile din noiembrie 1946. Pe perioada campaniei electorale fusese substituit fără nicio bază legală de Comitetul Electoral Județean al Blocului Partidelor Democratice. Începând cu luna ianuarie 1947 a funcționat și un Comitet de coordonare al BPD. Atribuțiile celor două instituții erau în linii mari aceleași, chiar dacă în prima ședință a Comitetului de coordonare al BPD, în 10 ianuarie 1947, liderul comunist Flaviu Hodor a făcut un expozeu privind delimitarea competențelor. În sarcina Comitetului de coordonare al BPD, compus din cele mai reprezentative figuri politice din blocul guvernamental, au rămas „chestiunile de epurări, de avize pentru numiri” și atribuțiile celor șase comisii ale fostului Comitet Electoral Județean al BPD. În acest cadru trebuiau dezbătute problemele vitale ale județului, în primul rând cele economice. Pentru că alegerile din noiembrie 1946 au dovedit că mulți funcționari s-au „camuflat” în BPD, „iar în ziua alegerilor s-au dovedit reacționari”, partidele reunite sub sigla BPD trebuiau să-i excludă pe cei „antidemocrați”, iar de la acea dată „nu se va mai permite ca funcționarii publici să aibă atitudini contrare ideologiei BPD”¹⁶. Președintele Comitetului de coordonare al Blocului Partidelor Democratice a fost Ștefan I. Pop, înscris în Frontul Plugarilor, fost prefect în timpul ocupației sovietice a județului. Secretarul aceluiași comitet, numit uneori și consiliu, a fost Flaviu Hodor din partea PCR. Proce-sele-verbale păstrate ale întrunirilor Comitetului de coordonare al BPD nu depășesc sfârșitul lunii octombrie 1947. Au primit avizul politic al BPD varii probleme: circulația liberă a cerealelor în interiorul județului, în piețe și târguri, în cantitate maximă de 100 Kg; permisele de port armă; certificatele de purificare necesare la angajare; probleme de învățământ etc.

15 ANBN, fond Organizația județeană Năsăud a Frontului Plugarilor, dosar 1, f. 9.

16 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 404, f. 1.

La ședințele Consiliului Politic Județean participau, alături de prefect, liderii județeni ai Blocului Partidelor Democratice, cam tot cei care se întruneau și în Comitetul de coordonare al BPD. Astfel, la întrunirea din 20 ianuarie 1947, au fost prezenți următorii: prefectul Anton Șirlincan (PNP), Flaviu Hodor (PCR), Ștefan I. Pop (Frontul Plugarilor), Pompei Boca (PNȚ Alexandrescu), Ioan Vermeșan (PSD), Nicolae Mreneș (FP), Pavel Tanco și Gheorghe Banu (PNL Tătărăscu), Dezideriu Kincses (UPM), Titus Pop (PNP), Octavian Cosmuța - primarul orașului Bistrița. Alături de aceștia au fost prezenți și diverși demnitari în calitate de invitați, printre care William Tulaczko, noul director al Oficiului Economic, și Nicolae Dumitrescu - comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud. La această primă ședință din anul 1947, prefectul Anton Șirlincan a propus să se facă o revizuire a tuturor primarilor din județ și să fie înlocuiți cei care nu mai corespundeau sau care „au avut o atitudine antidemocratică și necorespunzătoare pe timpul alegerilor”. S-a decis prin consens ca până la 28 ianuarie, prin pretori, să fie făcute propunerile de schimbare a primarilor necorespunzători. Pe de altă parte, Ministerul Afacerilor Interne a dispus cu ordinul 3829 din 6 februarie 1947 verificarea tuturor primarilor și ajutorilor de primari din comunele rurale și înlocuirea celor care nu corespundeau operei de redresare economică și de reconstrucție a țării¹⁷.

Cele mai numeroase cereri adresate Consiliului Politic Județean priveau semnarea „fișelor politice” ale sașilor reînțorși, care aveau proprietățile puse sub administrarea CASBI. De obicei, avizul era unul negativ. Consiliul Politic Județean al BPD s-a opus ordinului nr. 48636 din 14 martie 1947 al CASBI București care prevedea că „bunurile urbane și rurale proprietatea cetățenilor români absenteiști indiferent de fișa politică și ale cetățenilor maghiari se vor da în custodia proprietarilor lor”. În ședința din 20 iunie s-a cerut Prefecturii să intervină la Direcția Generală a CASBI și la Ministerul Afacerilor Interne ca darea în custodie a proprietăților „să se facă numai unde Consiliul Politic Județean găsește de cuviință”¹⁸. Consiliul Politic Județean a dispus nenumăratele schimbări de primari, notari și alți funcționari, dar el emitea „avize politice” și pentru varii probleme: obținerea pașapoartelor, deschiderea unor magazine, practicarea jocurilor de noroc etc.

Înlocuirea primarilor cu o atitudine politică „necorespunzătoare”, decisă la 20 ianuarie 1947, este o continuare a operațiunilor de poliție politică ordonate după alegerile din 19 noiembrie 1946. Astfel, la 14 decembrie 1946, Serviciul Poliției de Siguranță din Inspectoratul Regional de Poliție Cluj a notificat chestorii și șefii de poliție din subordine, în conformitate cu ordinul Direcției Generale a Poliției nr. 43168 S din 13 decembrie, să fie întocmite pe județe și localități „tabele de funcționari publici care în cadrul operațiunilor electorale s-au manifestat notoriu împotriva guvernului”. În 18 decembrie 1946, Gheorghe Iorga, șeful Poliției de reședință Bistrița, a înaintat un raport Inspectoratului Regional de Poliție Cluj, căruia i-a anexat un tabel cu funcționarii care în alegeri s-au dovedit a fi împotriva guvernului, dând concursul lor „reacțiunii”. Tabelul cuprindea 118 poziții, cu 22 notari, 42 primari, 36 preoți etc. El fusese făcut în urma cercetărilor pe teren „în totală colaborare și verificare” cu partidele din BPD¹⁹.

Operațiunea de verificare a loialității politice a fost reluată, așadar, la începutul anului 1947 prin Legiunea de Jandarmi Năsăud. Aceasta a dat mai multe ordine sectoarelor și posturilor de jandarmi să facă rapoarte despre trecutul politic al primarilor, să menționeze pe cei cu idei „reacționare” și să facă propuneri de înlocuire a acestora. Numeroase rapoarte și note informative provenite de la posturile de jandarmi confirmă lipsa de aderență a BPD în mediul rural. Mai mulți primari, membri ai Frontului Plugarilor în primul rând, dar și ai PCR, erau catalogați ca având „idei reacționare”. De pildă, toți primarii din raza postului de jandarmi Dumitra, înscriși obligatoriu în partidele reunite sub sigla BPD, nu erau adepți ai noului regim²⁰. Șeful Postu-

17 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 256, f. 145.

18 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 402, f. 19.

19 ANBN, fond Poliția de reședință Bistrița, dosar 2, ff. 75-77.

20 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 58. Raportul plutonierului Tănase Tudor, șeful postului de jandarmi Dumitra, din 18 februarie 1947, este următorul: *La Ord. Dvs. nr. 35/947 secret referitor la activitatea funcționarilor publici care nutresc idei reacționare. Am onoare a raporta că în raza acestui post avem pe următorii care intră în categoria acestui ordin: Boldijer Vasile primarul comunei Dumitra, Bradea Aurel primarul comunei Cepari și Pop Valer primarul comunei Prislop. Cu raportul nr. 2/947 secret v-am înaintat un tabel în care am arătat următoarele: Boldijer Vasile primarul comunei Dumitra nutrește idei reacționare, caz care a fost semnalat de Ord. nr. 9045/947 al Legiunei cum și adresa nr. 6629 al Poliției Oraș Bistrița, cazul s-a cercetat și actele înaintate Legiunei. Bradea Aurel în ziua de 23 Oct. 1946 nu s-a dus la Cluj, unde au venit membrii Guvernului, întorcându-se înapoi de la Beclean, este în legătură cu preotul Costan Ioan care este mare reacționar, nu se interesează de treburile comunei fiind un afacerist. Dat nota informativă și înaintat Legiunei și sectorului cu nr. 1392 din*

lui de jandarmi Rebra aprecia că primarul Toader Dumitru era „pervers”, făcând politică pe ascuns, „deci nu e credincios actualului Regim”, cu toate că era înscris în „Bloc”²¹. Mai multe note informative au făcut referire la situația din Salva, acolo unde BPD a adunat la alegeri doar 48 voturi, în timp ce PNȚ Maniu 2634 voturi. Încercarea de falsificare a alegerilor de către BPD stârnise furia alegătorilor, artizani comuniști din biroul electoral fiind bătuți iar tentativa lor dată în vileag. În răzmeriță fusese implicat chiar și primarul Grigore Sas, membru PCR, în timp ce noul președinte al secției de votare, după bătaia încasată de Ioan Casian - președintele secției de votare Salva - a fost notarul Alexandru Pălăgeșiu, și el înscris în PCR. Șeful postului de jandarmi socotea că, deși primarul Grigore Sas trebuia să fie înlocuit, nu are „cine să primească”, ceilalți doritori nu erau comuniști. Primarul din Runcu Salvei era „om al partidului” care își făcea datoria, asemeni situației din Salva nu se găsea altul mai bun. O altă notă informativă provenită de la șeful postului de jandarmi Salva, cu referire la funcționarii „reacționari”, menționa că notarul Alexandru Pălăgeșiu fusese pus sub urmărire, trebuind a se prezenta la „partid” pentru a da lămuriri asupra alegerilor din 19 noiembrie 1946²². După aprecierea plutonierului Crișan Doroftei, șeful sectorului de jandarmi Prundu Bârgăului, din cei șase primari de pe raza sectorului care trebuiau să fie schimbați, doi primari, Teodor Albu și Simion Prigon erau suspectați de legături cu opoziția. Teodor Albu ar fi făcut pe ascuns propagandă „reacționară”, iar Simion Prigon fusese propagandist manist, schimbarea lui fiind deja cerută de BPD²³.

O mai mare atenție a fost acordată, atât de factorii de decizie politică cât și de cei de represiune, localităților în care fuseseră semnalate acțiuni de opoziție fățișă, mai ales cu ocazia alegerilor din noiembrie 1946. De multe ori cei considerați „suspecți reacționari” erau semnalați de către factorul politic dominant, jandarmii primind misiunea de a da informații despre aceștia. În urma unei asemenea dispoziții, primită la jumătatea lunii ianuarie 1947, șeful Postului de jandarmi Coșbuc a înaintat note informative despre preotul și primarul din Bichigiu. Preotul Ioan Bondane din Bichigiu, „reacționar semnalat de către D-voastră, cu ocazia alegerilor din 1946 s-a exprimat fiind în stare de ebrietate pe șosea prin comuna Coșbuc prin cuvintele: *Trăiască Brătianu, jos cu Groza*”. Primarului Ioan Dolha i-a fost întocmită și o fișă de suspect, în care se preciza că era: „reacționar înfocat, președinte al organizației liberale Brătieniste din comună, a făcut propagandă până la alegeri pe ascuns, iar cu ocazia alegerilor din centru Salva în 19 XI 1946 a luat parte la maltratarea președintelui secției de votare, a fost cercetat de Parchet și pus în libertate”. O notă informativă adăuga că la „agresiunea” din ziua votării luase parte și casierul comunei Bichigiu, Gavrilă Rus²⁴.

La 10 ianuarie 1947, Postul de jandarmi Rebrîșoara a primit un ordin de cercetare de la conducerea Legiunii de Jandarmi Năsăud, prin care erau semnalați următorii „reacționari”: Liviu Guțu - notar în Rebrîșoara, Ioan Irini - preot în Rebrîșoara, Ion Mihalca - preot, Dumitru Pop - notar în Lușca, Ioan Vălean - preot în Lușca. Până la 15 ianuarie trebuiau întocmite note informative, precum și dosare personale pentru fiecare dintre aceștia, în care să se precizeze toată activitatea lor politică²⁵.

21 ianuarie 1947. Pop Valer primarul comunei Prislop cu ocazia campaniei electorale a ținut ca de pe gardurile curților din acea comună să se facă numai semnele partidelor din opoziție, iar ale Guvernului să fie șterse. În acest scop am dat Notă informativă și înaintat Legiunii și Sectorului cu rap. nr. 1392 din 21 ianuarie 1947. Urmărirea numiților continuă și când vor mai fi descoperiți cu noi fapte vom raporta imediat.

21 Primarul Toader Dumitru și viceprimarul Iosif Pârte au fost revocați cu decizia Prefecturii Năsăud nr. 5232 din 8 mai 1947, publicată în „Buletinul Oficial al județului Năsăud” din 1 iunie 1947. La 30 noiembrie 1947, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud a trimis Sectorului de jandarmi Năsăud următoarea adresă: *La nr. 784/947, referitor la dosarul înaintat privind pe numitul Toader Dtru din comuna Rebra. Vi se face cunoscut că susnumitul va fi îndeaproape supravegheat de Dvs și postul respectiv în toate acțiunile sale. În cazul că se va mai comporta sau va face diferite expresiuni ce ar fi în contra regimului actual va fi raportat legiunii cu dovezi concludente spre a i se întocmi dosar de suspect reacționar și eventual al încadra în ordinul nr. 50.000/947 al M. Af. Interne.* ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 628. Toader Dumitru a fost arestat de Securitate în anul 1949 și executat pe Dealu Crucii din Nepos alături de Leonida Bodiș și Ioan Burdeș.

22 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, ff. 13; 74. (Referitor la dosarul nr. 105 din acest fond, am constatat după câteva luni că a fost renumerotat. Paginația indicată de mine este cea originală, făcută cu creionul chimic de deținătorul inițial, Legiunea de Jandarmi Năsăud. Între această numerotare și cea recentă au intervenit, de la un loc, diferențe de circa 10 file)

23 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, ff. 338-339.

24 *Ibidem*, ff. 275-283.

25 *Ibidem*, f. 316.

În urma operațiunii de verificare a primarilor în funcție, Legiunea de Jandarmi Năsăud a propus înlocuirea a 22 de primari, după cum s-a văzut cei mai mulți fiind suspectați că ar fi fost „reacționari”. Trebuiau schimbați primarii din Maieru, Sângeorz-Băi, Dumitrița, Josenii Bârgăului, Târbuiu, Șieu-Sfântu, Dumitra etc. Au fost numiți, în propunerile șefilor de post, și cei mai potriviți înlocuitori ai acestora²⁶. În ședința Consiliului Politic Județean din 10 februarie 1947, prefectul Anton Șirlincan a anunțat că, în conformitate cu ordinul 3289 al MAI din 6 februarie 1947, vor fi schimbați de îndată 19 primari sau ajutori de primari. Motivația schimbării era că aceștia erau lipsiți de inițiativă, slabi în opera de reconstrucție, iar „unii încă nedeplin convinși democrați”. Problema primarilor și a fidelității lor față de Blocul Partidelor Democratice avea însă un termen permanent²⁷. În „Buletinul Oficial al județului Năsăud”, martie 1947, au fost publicate deciziile Prefecturii Năsăud de înlocuire, în 14 și 25 februarie, a 18 primari și 10 ajutori de primari. După impunerea guvernului Groza, la 6 martie 1945, primarii trebuiau să facă parte neapărat din partidele Frontului Național Democrat, iar mai apoi din cele ale Blocului Partidelor Democratice. În județ, cei mai mulți au fost înscrși în Frontul Plugarilor.

O direcție fundamentală a Partidului Comunist Român a fost subordonarea și controlul total al instituțiilor statului. Un loc important era acordat celor de represiune, Poliția și Jandarmeria. Poliția de reședință Bistrița era încadrată numai cu membri PCR încă din luna august 1946. Datorită importanței, în anul 1947 organizația comunistă a fost divizată, formându-se două celule: una pentru Poliție și alta pentru Siguranță. Legiunea de Jandarmi Năsăud luase parte activă la campania electorală de partea Blocului Partidelor Democratice. Până la sfârșitul anului 1946, mai multe valuri de epurări i-au exclus pe cei care manifestau o oarecare autonomie în gândirea politică. Verificările au continuat în tot cursul anului 1947, în lunile noiembrie-decembrie numeroși jandarmi fiind trecuți în rezervă. Prin atribuțiile primite de la factorul politic și transmise în teritoriu este evident că Legiunea de Jandarmi Năsăud se transformase în poliție politică.

La nivel național, situația „maselor populare” se înrăutățise constant după alegeri. Rația de pâine la oraș fusese redusă la 250 de grame zilnic. În regiunile lovite de secetă băntuia foametea. Nivelul acesteia este greu de imaginat. Guvernul a apelat la rechiziții și colectări forțate care depășeau nivelul cotelor, realizate cu implicarea jandarmilor. O măsură extremă pentru combaterea „speculanților” a fost interzicerea călătoriilor pe calea ferată în absența unor certificate de călătorie, pe lângă biletul normal de călătorie. Ministerul Afacerilor Interne a decis ca începând cu 15 ianuarie 1947 „nici o călătorie pe calea ferată nu se va putea face decât în baza unui certificat de călătorie”. Acestea trebuiau eliberate de circumscripțiile de poliție în București, de către oficiile de poliție în comunele urbane și de posturile de jandarmi în cele rurale. Motivația introducerii certificatelor de călătorie era lipsa de combustibil pentru trenuri, „evitarea accidentelor și deteriorării materialului rulant prin supraîncărcare și a folosirii crescânde de către speculanți a trenurilor”. Măsura s-a aplicat până la 7 aprilie 1947, dar patrulele de supracontrol - formate dintr-un ofițer de poliție și subofițeri jandarmi - precum și gărzile de jandarmi din trenuri și-au continuat activitatea. Acestea trebuiau să dea concursul conductorilor CFR pentru identificarea călătorilor frauduloși, să nu permită depozitarea bagajelor pe tampoane sau deasupra vagoanelor, să interzică transportul sacilor cu cereale și animalelor vii în vagoanele de călători, puteau face percheziții la bagajele călătorilor etc.²⁸ Foametea cumplită din Moldova a provocat un val de refugiați care aglomerau garile în speranța obținerii pe varii căi a ceva alimente. Erau numiți de către autorități „trăistari”. Un ordin al Inspectoratului de Jandarmi Cluj din iulie 1947 dispunea subunităților să-i rețină și să-i trimită „în urmă” pe cei aflați pe raza inspectoratului. În luna noiembrie 1947, Inspectoratul General al Jandarmeriei a dispus ca, în vederea intensificării activității informative pe calea ferată, în trenuri să circule și agenți acoperiți purtând legitimații speciale, vizate ca „agent auxiliar CFR”. În caz de nevoie, jandarmii din trenuri trebuiau să le dea tot concursul²⁹.

La începutul anului 1947, sectoarele și posturile de jandarmi au primit ordinul de a înainta săptămânal o dare de seamă în care să atingă următoarele aspecte: starea de spirit a populației, ordinea publică, condițiuni de ordin politic, starea sanitară, dacă se respectă întocmai colectarea cerealelor și dacă în legătură cu aceasta se produc nemulțumiri. Majoritatea rapoartelor păstrate consemnează nemulțumirea accentuată a populației,

26 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, f. 119.

27 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 256, f. 154.

28 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, ff. 600;1067.

29 ANBN, fond legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 625.

condițiile alimentare groaznice, opțiunea politică național-țărănistă, în primul rând etc. Mai jos reproducem o dare de seamă provenită de la postul de jandarmi Zagra, reprezentativă pentru satele de munte aflate la limita supraviețuirii³⁰. O analiză globală a dărilor de seamă relevă faptul că deși șefii posturilor de jandarmi erau condiționați politic, altă opțiune decât PCR fiind exclusă, ei prezintă în general corect aspectele de ordin politic, chiar dacă folosesc un limbaj partinic. Șeful postului de jandarmi Rebra menționa că întreaga populație de pe raza postului era „de culoare politică manistă”, deși nu se manifesta cu nimic. În Salva, darea de seamă îi menționa pe cei 13 reacționari care au luat parte la „scandalul” din 19 noiembrie 1946. Unul dintre aceștia era arestat, ceilalți li s-au întocmit dosare de „suspecți”, fiind în permanență urmăriți de jandarmi. Aceștia erau însă bine văzuți de populație, majoritatea fiind „de partea lui Maniu”. În Romuli, locuitorii criticau guvernul și organele județene care au impus sistemul nedrept al cotelor etc. Față de lunile august-noiembrie 1946, când jandarmii au primit ordinul de a se implica în alegeri de partea BPD, iar rapoartele lor cu privire la situația politică consemnau lună de lună procente crescute ale influenței BPD, ajungând până la 90% (!), noile rapoarte consemnează realitățile fără a le mai înfrumuseța. În multe dări de seamă, aspectele politice a fost eludate, dările de seamă fiind săptămânale, șefii posturilor de jandarmi insistând doar asupra aspectelor de ordin economic și sanitar. În comuna Telciu, cota de cereale impusă era de 4 vagoane, „imposibil de colectat”, zona fiind improprie culturii cerealelor. Situația sanitară era de asemenea catastrofală, peste 50% din populație suferea de boli venerice, sifilis și blenoragie etc.³¹

Intervenția factorilor de decizie politică și a autorităților pentru ameliorarea situației alimentare a fost cu totul modestă. Îi preocupa în primul rând îndeplinirea sarcinilor de plan la colectări, identificarea celor care instigau la „rebeliune” și combaterea „speculanților”. În ședința Consiliului Politic Județean din 26 aprilie s-au discutat probleme economice și s-a dispus repartizarea unor cantități de porumb celor „absolut lipsiți”, din colectările făcute până la acea dată. Plasele Rodna, Năsăud și Bârgău, de asemenea și orașul Bistrița, au primit câte 1000 Kg porumb pentru a fi distribuite celor mai nevoiași. Diverse cantități au fost date și funcționarilor de la Prefectură, CASBI etc. Cantitățile repartizate au fost însă cu totul insuficiente³².

Chiar dacă situația economică catastrofală ar fi trebuit să fie în centrul activității PCR, ca principal partid aflat la guvernare, rapoartele de activitate ale Comitetului Județean Năsăud al PCR mărturisesc despre principala îngrijorare a comunistilor: partidele istorice și influența lor în județ. Termenul generalizator cu care acestea erau desemnate era cel de „reacțiune”, în vreme ce PCR și tovarășii de drum întruchipau „democrația”! Raportul politic pe luna aprilie a fost unul singular; aproape în totalitate, în acesta se face o trecere în revistă a activității „istoricilor” și a raportului dintre „democrație” și „reacțiune”. Influența „reacțiunii” se centra pe aspectele ce derivau din existența fondurile grănicerești și activitatea societății „Regna”, pe preoții

30 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, passim. Darea de seamă a postului de jandarmi Zagra pe săptămâna 12-19 februarie 1947 este următoarea: 1. Starea de spirit a populației. Spiritele populației din raza acestui post sunt nemulțumite pentru faptul că populația nu primește nici un ajutor de cereale din partea nimănui deși este regiune de munte, din care cauză locuitorii săraci din comunele P. Zagrei, Găureni și Suplai au început să macine coaja de copac amestecată cu puține cereale. Spun că mai înainte mai putea să ia câte un Kg. două de porumb de pe la morari dar acum de când s-a ridicat cerealele de la aceștia nu le mai dă nimeni. 2. Ordinea publică. Locuitorii din raza acestui post până în prezent sunt pașnici și ordinea publică este pentru un moment garantată. 3. Condițiuni de ordin politic: Din punct de vedere politic, locuitorii din raza acestui post înclină mai mult spre partidele istorice, spunând că numai aceștia vor scoate țara la lumină și vor asigura cetățeanului liniștea, luând ca bază situația economică, situația reformei agrare, situația blocării cerealelor, care spun că merg în necunoscut, de aceea am ajuns la foamete, iar reforma agrară nu s-a făcut așa ca să poată mulțumi pe toți cei îndreptățiți la împroprietărire. 4. Starea sanitară. Până în prezent în raza postului nu bântuie nici o boală contagioasă, dar în rândurile populației sunt nemulțumiți și din acest punct de vedere pentru faptul că nu se găsesc medicamente și farmaciile când au le vând pe prețuri de speulă. 5. Dacă se respectă întocmai condițiunile la colectarea cerealelor și dacă în legătură cu aceasta se produc nemulțumiri. Dispozițiunile relativ la colectarea cerealelor se respectă dar fără rezultate, pentru faptul că populația în aceste regiuni de munte este lipsită de cereale fiind cu foarte mari cantități în deficit. Se produc nemulțumiri în legătură cu această chestiune pentru faptul că populația este săracă și în loc să i se dea cereale li se ia spunând că ridicarea cerealelor și a altor alimente peste măsură se face numai cu scopul de a ajunge curând la colhozuri căci altfel populația ar fi avut cu ce trăi întreg anul căci dacă nu se blocau și colectau fiecare ar fi putut găsi cerealele necesare pe piață și puteau să dea și cotele obligatorii prin Convenția de armistițiu. ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, ff. 80-81.

31 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, passim.

32 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 402, f. 8.

greco-catolici care în mod deschis în predicile lor atacau partidul comunist, pe cei mai mulți dintre învățători și profesori, apoi pe infiltrarea Frontului Plugarilor, a PSD și a sindicatelor care astfel făceau servicii „reacțiunii”. În ceea ce privește raportul de forță dintre „democrație” și „reacțiune”, în trei plase (Centrală, Șieu și Lechința), influența PCR era socotită drept bună. În aceste plase se efectuase reforma agrară și au fost aduși numeroși coloniști în locul sașilor absenteiști. În plasa Bârgău „reacțiunea” avea „uneori curajul să defaime în mod deschis guvernul”. În plasa Rodna, unde exista o tradiție a unui patriotism local, „șovinist”, „susținut de preoți și studenți legionari”, influența era socotită ca fiind egală. Plasa Năsăud era însă „reazimul cel mai serios al reacțiunii”, „reacțiune” care ținea sub influență majoritatea locuitorilor³³.

În raportul politic pe luna mai 1947, comuniștii menționează că acțiunea „istoricilor” avea drept obiectiv „defăimarea Guvernului și a partidelor din Bloc”, în special a PCR și a Frontului Plugarilor. Un zvon provenit de la „reacțiune” era că regele a fost înlăturat iar comuniștii au început arestările. Efectul zvonului a fost „demascarea elementelor reacționare care s-au ascuns 2-3 zile în pădure și prin aceasta demascându-se elementele reacționare din comunele Năsăud și Chiraleș”. Uitând că în fraza anterioară începerea arestărilor era doar un zvon pornit de la „reacțiune”, raportul continuă senin cu următoarea mărturisire: „Efectul arestărilor a fost intimidarea celor mai notorii agenți maniști, a dus la descoperirea complicității avocatului manist Butta cu organizațiunea teroristă «Divizia Carpați», acesta recruta elemente reacționare, la sinuciderea ing. manist Deac complice la alcătuirea acestei organizații teroriste și dispariția prof. Trăsneanu care îndemna de 10 mai elevii din liceu să manifeste în fața PCR deoarece comuniștii au gonit pe rege din țară”³⁴.

Legislația invocată pentru arestările din anul 1947 a fost fructul fraudei electorale din anul 1946. Ordinul nr. 50.000/11 februarie 1947 al Ministerului Afacerilor Interne, minister condus de Teohari Georgescu, autoriza arestările celor care se manifestau ca sabotori, speculanți de alimente, „instigatori politici reacționari” etc. Ordinul, trimis prin inspectoratele regionale de poliție, a primit dispozițiuni de executare în 12 februarie pentru mediul rural și în 13 martie pentru teritoriul urban, prin care s-a dispus identificarea, reținerea și înaintarea către autoritățile în drept „a tuturor agitatorilor, sabotorilor și speculanților care prin atitudinea lor dezvoltă idei contrare ordinii în Stat și regimului democratic”. Inspectoratul General al Jandarmeriei a notificat, la 2 aprilie 1947, cu un ordin circular, aspecte relative la ordinul nr. 50.000 al Ministerului Afacerilor Interne. Se menționa că, în primul rând, se urmărea „punerea în imposibilitate de acțiune a tuturor celor care prin faptele lor provoacă la dezordine și împiedică reconstrucția țării greu lovită de război și de anii de secetă”. Pe de altă parte se urmărea „moralizarea vieții politice, prin eliminarea din rândul oamenilor muncitori și corecți a tuturor pescuitorilor în ape tulburi care sfidând suferințele poporului urmăresc realizarea de beneficii materiale sau de interese politice de clică”. Pe lângă aplicarea legii, jandarmilor le mai revenea - ținând cont de „fondul moral” al ordinului 50.000 - „să execute acțiuni de lămurire a populației, demascând tendințele reacționarilor și speculanților”. Tot prin „contra propagandă” trebuia să se menționeze că „oamenii muncii și ordinei” în „România democratică” nu vor avea de suferit, dar cei care „se fac instrumente conștiente sau inconștiente ale reacțiunii, ai acaparatorilor de bunuri materiale în detrimentul poporului, vor fi sancționați fără nici un menajament”. Precizările ordinului circular al IGJ au fost distribuite în teritoriu de către Inspectoratul de Jandarmi Cluj, care a dispus ca în conferințe cu ofițerii și subofițerii - comandanți de sectoare de jandarmi și de posturi de jandarmi - să se explice pe larg prevederile ordinului nr. 50.000 al MAI și a celui al IGJ din 2 aprilie 1947³⁵.

În aceeași ordine de idei, s-a menținut în vigoare și ordinul Inspectoratului General al Jandarmeriei nr. 39975 din 24 septembrie 1946, prin care se dispunea jandarmilor ca „instigatorii reacționari”, maniști și brătienști, care comiteau acte de agresiune contra „membrilor partidelor democrate”, să fie imediat arestați. Ordinul avea caracter permanent, însă, de exemplu, în luna mai 1947 nu se semnalase „nici un fel de agresiune contra elementelor democrate din partea elementelor reacționare”, conform raportului comandantului Legiunii de Jandarmi Năsăud, trimis Inspectoratului de Jandarmi Cluj³⁶. Un alt ordin secret, cu nr. 270 din 27 februarie 1947, al comandantului de jandarmi, dispunea sectoarelor de jandarmi trimiterea câte unui raport săptămânal, miercurea, cu cazurile descoperite de „instigare la rebeliune” și cu „marii speculanți” prinși³⁷.

33 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 18.

34 ANBN, fond Comitetul județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 20.

35 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, f. 1095.

36 *Ibidem*, f. 992.

37 *Ibidem*, f. 942.

Arestările din luna mai, prefigurate de discursul radiodifuzat de 1 Mai al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, au fost precedate de intrarea în funcțiune a unui Comandament Unic de Siguranță, fapt adus la cunoștința Consiliului Politic Județean de către prefectul Anton Șirlincan, în 2 mai. Însă primele arestări cu caracter politic sunt semnalate în dosarele Legiunii de Jandarmi Năsăud mai devreme, în luna februarie 1947. Competența impunerii și executării legilor revenea în mediul rural Jandarmeriei, dar inițiativa arestărilor putea veni de la liderii comuniști sau de la procurorul-șef Andrei Tudor Mistic, un obedient lipsit de onoare, „instructor” al președinților și secretarilor secțiilor de votare, în seara zilei de 17 noiembrie 1946, la sediul PCR din Bistrița. În urma unui ordin al procurorului-șef Mistic au fost arestați în 22 februarie 1947 următorii: preotul Dumitru Simionca, învățătorul Valer Griga și agentul agricol Gavril Costinea, toți din Orheiul Bistriței, iar din Jelna învățătorul Victor Joja și cetățenii Victor Roman și Teodor Pop. Cei din Orheiul Bistriței au fost denunțați de secretarul PCR din localitate, Trifan Janițchi, pentru „instigațiile” de la alegerile din 19 noiembrie 1946 de la secția de votare Dumitrița. La secția de votare Dumitrița, Blocul Partidelor Democratice a fost votat în realitate de 146 cetățeni, în timp ce „oficial” câștigaseră 1973 voturi, față de PNT care ar fi primit doar 714 voturi. Secția de votare Dumitrița fusese menționată în rapoartele comuniștilor ca un punct important de sprijin al „reacțiunii”. Învățătorul Victor Joja din Jelna a fost denunțat pentru faptul că „ar fi vorbit contra regimului democrat” de trei țigani din localitate cu care era în conflict. Victor Roman nu ar fi predat la termen în contul cotelor din 1946 cinci Kg de grăunțe, iar Teodor Pop ar fi vândut în anul 1945 un plug absenteist³⁸.

La 25 februarie 1947 au fost reținuți de jandarmi și înaintați Parchetului Tribunalului Năsăud șase cetățeni din Cușma, dintre care patru erau de origine germană, pentru un atac asupra lui Ioan Griga, viceprimar în localitate. Reclamantul Griga susținea că atacul a fost „rezultanta unei acțiuni sistematice și permanente” dusă de mai mulți locuitori, printre care și directorul școlar, care instigau locuitorii de origine germană, iar „prin atitudinea lor marchează reacțiunea contra măsurilor luate de Guvern”³⁹.

Operațiunile de poliție politică, având în fundal alegerile din 19 noiembrie 1946, au fost, astfel, printre cele mai importante activități ordonate jandarmilor în 1947. La 10 aprilie 1947, comandantul Sectorului de jandarmi Rodna a înaintat superiorilor, la Bistrița, 13 dosare de „suspecți reacționari” din localitatea Feldru, care au fost „identificați în ajunul alegerilor electorale 1946 și la data de 20 noiembrie, când aceștia au comis rebeliunea și devastarea postului Feldru”. Încercările de manevrare frauduloasă a procesului electoral de reprezentării comuniștilor din secțiile de votare au primit o ripostă dură în numeroase cazuri. Printre acestea fusese și Feldru. Aceasta însă nu a împiedicat BPD să-și „numere” în cont la Feldru 1333 voturi, față de cele 920 „lăsate” PNT. La 4 mai 1947, de la același sector de jandarmi au fost înaintate legiunii trei dosare de „suspecți reacționari”, cu cei nominalizați în stare de reținere. Au fost arestați directorul școlii din Rodna, Ioan Blaga, preotul Lazăr Sângeorzan tot din Rodna, iar din Ilva Mare, Valer Slăvoacă. Directorul Blaga fusese în refugiu în perioada Dictatului de la Viena. După revenirea în localitate, în primăvara anului 1945, a fost identificat de comuniști ca un opozant al regimului, conducător de facto al național-țărăniștilor din localitate în anul 1946. Preotul Lazăr Sângeorzan apare nominalizat în rapoartele PCR ca un opozant ferm încă din 1945. În 1946 era deja pus sub urmărire de jandarmi, menționat cu predici împotriva regimului Petru Groza. În 1948 este semnalat în închisoare. Tot în luna mai 1947, și Postul de jandarmi Prundu Bârgăului a înaintat conducerii Legiunii de Jandarmi Năsăud patru dosare cu „suspecți reacționari”. Deși informațiile proveneau de la „oamenii de încredere din BPD”, declarațiile scrise lipseau, deoarece informatorilor le era frică de o eventuală schimbare a conducerii țării. Nici măcar Leon Acxânte, „credincios membru al PCR-ului”, fost secretar la o secție de votare în noiembrie 1946, nu avea curajul să dea o declarație scrisă împotriva unui consătean. Aceeași dificultate a raportat-o șeful Postului de jandarmi Telciu, căruia i se ordonase, „verbal”, să-i întocmească dosar preotului „reacționar fascist” Grigore Pop. Cu toată intervenția pe lângă membrii BPD, nici unul nu a vrut să semneze declarații acuzatoare. Dosarele de „suspecți” trimise de la Sectorul de jandarmi Lechința au un caracter oarecum eterogen. Au fost menționați „suspecții reacționari” din Chiraleș, dar multe alte dosare îi au în obiectiv pe sașii reîntorși sau pe maghiarii din Matei etc. Un raport al Sectorului de jandarmi Bistrița, din 2 mai 1947, aduce o precizare importantă în problema „suspecților”. Cele 12 dosare de „suspecți reacționari”, înaintate conducerii de la acest sector de jandarmi, au fost completate „în spiritul” ordinului verbal dat de maiorul Nicolae Dumitrescu, comandantul

38 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, ff. 122-125.

39 *Ibidem*, ff. 865-866.

Legiunii de Jandarmi Năsăud, în 28 aprilie 1947⁴⁰. Este superfluu să mai stăruim asupra „spiritului” care nici măcar nu-i aparținea lui Nicolae Dumitrescu, un individ supus sub vitregia vremii!

Arestările din luna mai 1947, având la bază ordinul 50.000 al MAI, unele menționate chiar în rapoartele PCR din județ, precum și pregătirea unor noi epurări prin „comprimarea” corpului funcționarilor publici, au provocat o creștere a nemulțumirii populației și a neîncrederii în comuniști și în guvernul Groza, chiar dacă tonalitatea criticilor aduse comuniștilor a scăzut în intensitate, din motive lesne de înțeles. În luna iunie, comuniștii au constatat că „în predicile din biserică [și] în conferințele școlare a fost mai puțin atacat partidul nostru și Guvernul”, cu toate că „istoricii” aveau ca punct de sprijin preoții, învățătorii și profesorii, în rândul cărora „nu se făcuse nici o epurare până acum”! Se făcuseră chiar și arestări, dar nu-și mai aminteau! De exemplu, învățătorii Nicolae Moldovan, secretar general al PNT din județul Năsăud, și Macedon Pop din Rebrîșoara erau internați la Gherla. Preotul Victor Deac din Aldorf, al doilea candidat pe lista PNL la alegerile din noiembrie 1946, era închis din toamna anului 1946, sub pretextul sabotajului economic.

Județul Năsăud nu a fost însă un caz singular în ceea ce privește represiunea cu caracter politic pornită de PCR, sub paravanul guvernului Groza. Dimpotrivă, situația era generalizată, ea făcând chiar și obiectul unor note diplomatice ale Statelor Unite ale Americii și Marii Britanii. În nota diplomatică a guvernului SUA din 24 iunie 1947 se manifesta îngrijorarea față de măsurile privative de libertate din România, în special față de „arestarea arbitrară fără mandat de arestare sau acuzare atât a sute de membri ai opoziției cât și de alțora care nu fac parte din partidele opoziționiste” și deținerea lor în lagăre sau închisori în condiții mizerabile. În „Memorandul guvernului britanic” din 25 iunie 1947 se arăta că: „Guvernul român a procedat în ultimele câteva luni la arestarea arbitrară și fără discriminare a celor considerați ca adversari politici ai Guvernului”. Printre cei arestați se găseau și preoți, studenți și profesori, care nici măcar nu erau membrii ai unor partide politice de opoziție, fiind doar bănuți de „participare la acțiuni subversive”. Pe lângă o negare a drepturilor omului, acțiunea guvernului se constituia în o gravă încălcare a art. 3 a Tratatului de pace, semnat la Paris la 10 februarie 1947. Notele diplomatice ale Statelor Unite ale Americii și ale Marii Britanii au fost catalogate de guvernul Groza ca niște imixtiuni în afacerile interne ale României și au fost respinse⁴¹.

La începutul lunii iulie 1947, în fruntea organizației județene a PCR a fost numit Iosif Stoica, fost electrician în Valea Jiului. Despre rostul schimbării sau, poate, promovării fostului secretar politic, Victor Teodoru, rapoartele partidului nu suflă un cuvânt. Noul secretar politic va rezista în fruntea Comitetului Județean Năsăud al PCR un an de zile. O comisie de anchetă, trimisă de CC al PCR în aprilie 1948, va conchide, premonitory, că în Județeană Năsăud nu se putea spune că situația era „disperată”. O delegație de comuniști trimisă în luna martie 1948, luna alegerilor pentru Marea Adunare Națională, îi solicitase ministrului de finanțe Vasile Luca reducerea impozitelor din localitățile de munte ale județului Năsăud. Această încălcare a „centralismului democratic” credem că i-a fost fatală lui Iosif Stoica. În timpul conducerii sale, rapoartele politice nu mai au un permanent ton triumfalist, chiar „limba de lemn” pare ușor domolită. În primul raport politic semnat de Stoica, cel din luna iulie 1947, prăpastia neîncrederii în partid a fost pasată administrației: „Cercul care este destul de serios în jurul organizației de partid se datorește slăbiciunii de a nu fi ținute organele administrative destul de bine în mână și care putem spune parcă au fost aleși pe sprânceană de aceeași mână. Prin munca lor distructivă, interese personale, afacerism, canalizau toate acestea spre partid. / Directorul de la CASBI, directorul Oficiului Economic Județean, procurorul Mîstric, conducerea Federației și Poliția / ”. Sarcina principală, trasată de Iosif Stoica, a fost „creșterea influenței partidului atât la sate cât și în Bistrița”. Această „bătălie” trebuia dublată de un plan de muncă „pe baza căruia micile întreprinderi, satele, instituțiile din județ să fie sub influența noastră și în același timp în mod politic [sub] controlul nostru aci”⁴². Instituțiile statului erau de mult timp sub controlul PCR, iar șefii acestora membri de partid. Aceasta nu le garanta însă siguranța postului. Directorul Oficiului Economic, William Tulaczko, a fost înlocuit în luna iulie, iar în septembrie exclus din partid; la 3 noiembrie 1947, Consiliul de coordonare BPD a avizat favorabil pe Miron Jeican din Galații Bistriței în calitate de nou director la „Federala Năsăudul”, fiindcă era „corespunzător pe linie politică și de studii”; în luna decembrie a fost debarcat Nicolae Dumitrescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud etc.⁴³

40 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, passim.

41 *Guvernul român răspunde notelor guvernelor englez și american*, în „Scânteia”, an XVI, nr. 870 din 14 iulie 1947.

42 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 29.

43 ANBN, fond Prefectura Județului Năsăud, dosar 402, passim.

Creșterea influenței partidului nu putea fi decât rezultanta unor măsuri care să dea satisfacție unei populații aflate, în majoritate, în pragul foametei. Or, aceste măsuri lipseau. Sistemul spoliator al cotelor, dublat de o propagandă comunistă înverșunată împotriva „speculanților”, mai precis împotriva acelor care refuzau să-și vândă puținele cereale, dar și alte mărfuri, la prețurile de bațjocură stabilite de guvernanți, au menținut o permanentă neîncredere în cei aflați la putere. Răbufnirea unor nemulțumiri firești într-un asemenea climat economic și politic era taxată ca instigare la rebeliune. Pe de altă parte, într-un regim comunist problema principală este cea a puterii politice, a puterii totale. Încă din primăvara anului 1945, orice angajare în sistemul public era condiționată de un certificat eliberat de Jandarmerie cum că petentul nu a făcut parte din organizații subversive sau antidemocratice. Doar după primirea unor asemenea dovezi, Consiliul Politic Județean al BPD își da avizul în varii situații și probleme. În anul 1947, organizațiile subversive sau antidemocratice erau, în viziunea comuniștilor, partidele istorice, fapt dovedit și din următoarea întâmplare. În luna aprilie 1947, Leonida Leonte din Leșu, student al Facultății de Drept din Cluj, a adresat o cerere comandantului Legiunii de Jandarmi Năsăud ca să-i fie eliberat un certificat prin care să se dovedească că nu a fost „împotriva siguranței statului”. Avizul dat de jandarmi a fost unul negativ, de la șeful postului de jandarmi până la comandatul de legiune, datorită faptului că numitul „înainte de alegeri și în ajunul alegerilor a făcut politică N.Ț. Manistă și pe garduri cu alți tineri a făcut semnele PNT”⁴⁴. În mediul rural asemenea certificate erau eliberate în primă instanță de autoritățile comunale din BPD cu avizul postului de jandarmi. Certificatul final era eliberat însă de conducerea Legiunii de Jandarmi Năsăud, printre semnături fiind și cea a șefului Biroului Siguranței.

În succesiunea măsurilor de preluare totală a puterii în România de către Partidul Comunist Român, interzicerea Partidului Național Țărănesc – partid care câștigase alegerile din noiembrie 1946 și spre care se canalizau speranțele majorității populației – a fost un moment decisiv. Pretextul a fost episodul Tămădău din 14 iulie 1947, o cursă pregătită abil de autoritățile polițienești, în care au fost implicați fruntași ai partidului în frunte cu Ion Mihalache. În calitate de acuzator public, împotriva celor „vânduți străinilor”, organul PCR, „Scânteia”, din 18 iulie, a cerut imperativ pedepsirea „trădătorilor” Ion Mihalache, Nicolae Penescu, Ilie Lazăr și Nicolae Carandino, arestarea lui Iuliu Maniu, interzicerea ziarului „Dreptatea” și pedepsirea „complicilor”. Consiliul politic al Blocului Partidelor Democratice întrunit în 25 iulie 1947 a luat în discuție un așa zis „complot” organizat de conducerea Partidului Național Țărănesc - încadrând încercarea de părăsire a țării de către fruntașii național-țărăniști la capitolul „crime și delictе contra siguranței Statului” - și a propus guvernului dizolvarea PNT⁴⁵. Interzicerea PNT s-a făcut printr-un simplu jurnal al Consiliului de Miniștri, în 29 iulie 1947. Parlamentul - rezultat al fraudei electorale din noiembrie 1946 - a votat o moțiune prin care dizolvarea PNT era considerată ca o măsură dreaptă, de apărare și consolidare a „tinerei democrații românești”. Ședința parlamentară a fost prezidată de Mihail Sadoveanu, iar rezultatul votării a fost 294 voturi pentru dizolvare și unul contra⁴⁶.

Chiar în ziua interzicerii de către guvernul Groza a Partidului Național Țărănesc, conducerea Ministerului Afacerilor Interne a dispus să fie făcute percheziții domiciliare conducătorilor și simpatizanților PNT, indicând și modalitățile prin care să se obțină „un rezultat cât mai complet și eficace”. Conducerea Legiunii de Jandarmi Năsăud a expediat subunităților ordinul telegrafic nr. 1000 al MAI, din 29 iulie, cu ordinul circular 4524 din 30 iulie 1947. La 10 august 1947, Nicolae Dumitrescu - comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud – a emis un nou ordin circular, ca urmare a faptului că perchezițiile au fost târăgănite, iar șefii de sectoare și de posturi de jandarmi nu erau „complet orientați”. Șeful jandarmilor județeni aprecia că, dacă înainte de 29 iulie 1947 PNT fusese un partid cu o acțiune dăunătoare „regimului democratic” și siguranței statului, în noua conjunctură acesta desfășura o activitate subversivă, contrară intereselor superioare ale statului. Maiorul Nicolae Dumitrescu a dispus ca până la 14 august să fie înaintate „următoarele lucrări:

- Un tabel nominal de conducători periculoși, simpatizanți și membri maniști arestați.
- Idem pentru cei rămași liberi.
- Idem de cei periculoși care rămași liberi ar putea organiza nuclee.
- Unde s-ar putea aduna.

44 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, f. 59.

45 Consiliul politic BPD a propus în unanimitate guvernului dizolvarea Partidului Național-Țărănesc, în „Scânteia”, an XVI, nr. 882 din 28 iulie 1947.

46 Vezi: Partidul Național-Țărănesc a fost dizolvat, în „Scânteia”, an XVI, nr. 884 din 31 iulie 1947.

- Cu cine ar putea lua contact.
- Idem un tabel nominal cu cei dispăruți.
- Unde s-ar putea găsi cei dispăruți”.

Toate tabelele trebuiau completate cu numele și prenumele, funcția, localitatea de domiciliu și observațiuni. Activitatea informativă era apreciată de comandantul Nicolae Dumitrescu ca fiind foarte redusă față de lunile mai și iunie, necunoscându-se starea de spirit și părerea populației în legătură cu dizolvarea PNT. De aceea a ordonat subordonaților să iasă din pasivitate și să-și îndeplinească obligațiile ce le reveneau din punct de vedere informativ și al siguranței de stat. Elevii și studenții trebuiau, de asemenea, ținuti sub strictă supraveghere, iar la 15 septembrie trebuia înaintat un raport detaliat cu activitatea fiecăruia din timpul vacanței de vară⁴⁷.

Activitatea informativă a jandarmilor se suprapunea peste cea de poliție politică, cele două fiind inseparabile. La 8 iulie 1947, deci înainte de episodul Tămădău, Inspectoratul de Jandarmi Cluj a dispus verificări prin care să se constate dacă în urma ridicării și internării în lagăr a numeroși membri importanți din partidele istorice, conducătorii rămași liberi adună bani pentru ajutorarea celor internați. O activitate strict umanitară era suspectă în viziunea conducătorilor Inspectoratului de Jandarmi Cluj. Până la arestarea liderilor PNT, supravegherea și verificarea lor informativă a fost o activitate cotidiană a Poliției și Jandarmeriei. Astfel, într-o notificare a Legiunii de Jandarmi Năsăud către Poliția Bistrița, din 25 februarie 1947, se menționau următoarele: „Preotul Buga Anton și învățătorul Galeș precum și Dr. Luca Ioan, Traian Chitul judecător, Pop Nicolae, Onoie Nicolae avocat, Leonida Pop sunt cunoscuți de noi ca membri activi ai Partidului Național Țărănist Maniu, iar Marius Pop, profesor, în prezent este condamnat în procesul Sumanelor Negre”. Toți aceștia ar fi desfășurat o activitate electorală intensă pe Valea Someșului, vinovată, desigur, în viziunea noilor stăpâni⁴⁸. În scriptele Jandarmeriei există numeroase alte note informative și rapoarte privind urmărirea conducătorilor PNT din județ, cu mult înainte de arestarea acestora. Astfel, un raport din 18 februarie 1947 îi fixa în obiectivul „democraților” pe câțiva, nominalizați în mai multe note informative pornite de la activul BPD din teritoriu. Raportul îl dăm mai jos, edificator cu obiectivele de poliție politică fixate jandarmilor⁴⁹.

În dosarele Jandarmeriei s-au păstrat și câteva documente privind perchezițiile dispuse de Ministerul Afacerilor Interne la membrii Partidului Național Țărănesc. Postul de jandarmi Rebrîșoara a înaintat opt procese-verbale de efectuare a perchezițiilor la liderii locali ai PNT. Au fost descoperite în principal diverse broșuri considerate subversive și care au fost confiscate. La locuitorul Gheorghe Lup, percheziție efectuată în lipsa acestuia, s-au găsit următoarele tipărituri: „Alegeri liberale”, „România Renașterii”, „Discursul Dlui Ion Mihalache” și „Rătăcirile bolșeviste”. De la Nicolae Sângeorzan a fost ridicat un exemplar din ziarul „Dreptatea” din 7 iulie 1947, iar de la preotul Emil Irini două broșuri: „Bolșevicii și Biserica” din anul 1925 și „Alegeri liberale” din anul 1934. La locuitorul Nicolae Sârb au fost descoperite două manifeste: „Cele zece porunci ale

47 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 578.

48 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 55, f. 850.

49 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 439. *La Ord. Dvs. No. 116/1947 avem onoare a înainta aici întreaga corespondență împreună cu rezultatul verificării noastre în teren a celor semnalate în notele informative trimise de Poliția Bistrița.*

1. În ziua de 28 aprilie 1946 a avut loc în orașul Năsăud congresul Partidului Național Țărănist Maniu la care a luat parte Dr. Ilie Lazăr, Dr. Cornel Pop din Bistrița și alți fruntași ai Partidului. Cu această ocazie fruntașii PNT Maniu s-au întâlnit și în casa Dr. Ioan Luca unde au avut o consfătuire. Dr. Luca într-adevăr este membru al PNT Maniu.
2. Dr. Nicolae Pop din orașul Năsăud de asemeni este membru marcant al PNT Maniu. Cu ocazia alegerilor susnumitul a fost delegat al PNT Maniu la secția de votare Năsăud. Până la alegeri a făcut propagandă intensă pentru PNT Maniu.
3. Locuitorul Filip Vasile din comuna Salva face parte din Comitetul județean al PNT Maniu. În comuna Salva se bucura de mare autoritate față de întreaga populație. Cu ocazia congresului PNT Maniu din 28 aprilie 1946 la Năsăud a fost singurul dintre țărani care a vorbit în adunare. Susnumitul a dispărut de la domiciliu încă din luna octombrie 1946 fără a se mai întoarce până în prezent.
4. Învățătorul Pop Macedon din Com. Rebrîșoara înainte de alegeri era încadrat în BPD. Susnumitul totuși menținea în permanență legătura cu elevii din comuna Rebrîșoara și cu studenții, care în permanență împărțeau manifeste ale partidelor din opoziție. În ultimul timp însă nu s-a mai semnalat din partea susnumitului nici o acțiune contra regimului.
5. Locuitorul Popârțac Macedon, fost președinte al FP din Comuna Dumitra, în prezent este membru al PNT Maniu. Susnumitul a luat parte înainte de alegeri la toate adunările pe care le ținea Comitetul județean al PNT Maniu.

cetățeanului român” și „Cetățeni și Cetățence” etc. Nu s-au efectuat percheziții la preotul Ioan Mihalca și la învățătorul Macedon Pop, internat la Gherla, deoarece nu mai avea rost, „întrucât s-au putut pune în gardă”. Postul de jandarmi Mocod a înaintat patru procese verbale de percheziții domiciliare la „suspecții maniști”. Rezultatul a fost negativ, nu a fost descoperit armament sau material de propagandă, cei indicați în ordinul de percheziție erau încadrați în BPD și nu mai făceau propagandă național-țărănistă. Postul de jandarmi Neșos a făcut percheziții la cetățenii Traian Istrate, Ion Popișan, Silivan Lup și Gheorghe Rognean, de asemenea cu rezultat negativ. Și în Cepari au fost făcute patru percheziții, negăsindu-se nimic compromițător etc.⁵⁰

În ceea ce privește ordinul comandantului Legiunii de Jandarmi Năsăud din 10 august 1947, privind tabelele cu membrii și simpatizanii PNT, s-au păstrat doar tabele provenite de la Sectorul de jandarmi Năsăud. Nefiind date este însă aproape sigur ca acestea au fost redactate la începutul lunii iunie 1947, ca urmare a unui alt ordin, nr. 275, prin care se dispunea întocmirea unor tabele cu membrii și simpatizanii PNT, PNL și PSD. Astfel, în localitățile componente ale sectorului au fost identificați 46 de membri activi ai PNT, majoritatea fiind agricultori, și 31 de simpatizanți cerți. Cei trecuți în tabelul „înscriși” erau mai mult bănuți, fără să se știe cu certitudine care erau înscriși, în timp ce simpatizanți erau mult mai mulți, „dar nu se dau pe față”. Pe de altă parte, în tabelul nominal cu simpatizanii PNT, cu siguranță s-a făcut o triere la nivelul conducerii sectorului de jandarmi, deoarece numai Postul de jandarmi Zagra înaintase un tabel nominal cu 18 simpatizanți ai PNT.⁵¹ Din localitatea Domnești, Sectorul de jandarmi Șieu, fusese înaintat la 3 iunie un tabel nominal cu 10 membri PNT, dar șeful de post a revenit, la 22 iunie, cu precizarea că doar preotul Vasile Țermure era membru de partid, ceilalți fiind doar simpatizanți.⁵²

Ca o consecință a înrăutățirii climatului politic și economic din țară, opoziția față de regim a luat și formă armată. De la jumătatea anului 1947, în rapoartele posturilor de jandarmi apar semnalate grupuri înarmate care operau în munți. Într-un raport al Postului de jandarmi Zagra din luna iulie 1947 se scriau următoarele: „În Munții Țibleșului la stânele locuitorilor din Comuna Suplai își fac adesea apariția dezertorul Pop Victor ctg. 1946 din Comuna Târlișua, județul Someș, dezertor de la Școala Subofițeri Inf. Făgăraș din luna februarie și banditul Pop Ștefan din Comuna Bichigiu și Bașotă Gavrilă din Comuna Runc jud. Năsăud. Toți acești indivizi umblă înarmați cu pistoale mitralieră sistem rusesc și cu grenade mai având cu ei și pe alți indivizi tot înarmați”. În planul de acțiune pentru efectuarea raziilor, în vederea arestării acestora, se menționa că trebuiau făcute inițial percheziții la toate stânele din apropiere, unde se bănuia că era păstrat armament. Era necesară o participare coordonată la razii a efectivelor din posturile de jandarmi Zagra, Mocod, Nimigea, Salva și Coșbuc.⁵³

Pe raza Postului de jandarmi Mocod erau menționați doi „hoți” înarmați, Ioan Șonfeleanu și Vasile Cruceanu, care se ascundeau în pădurile Blăgoaia și Botoi. Era posibil ca lor să li se fi atașat și Toader Brendea din Nimigea de Sus, evadat în luna iulie 1947 din Penitenciarul Bistrița. Planul de acțiune prevedea o coordonare a posturilor Mocod, Cepari, Dumitra, Nimigea de Jos și Salva. Șeful postului de jandarmi Mocod raporta că în lipsa participării la acțiune a posturilor învecinate rezultatul raziei era incert.⁵⁴ Și șeful postului de jandarmi Rebra a întocmit un plan de acțiune pentru percheziționarea stânelor din munți, de unde se auzeau dese focuri de arme.

În rapoartele politice ale Comitetului Județean Năsăud al PCR se face mențiunea unor „cuiburi de legionari” în Năsăud și „fugari politici” în Munții Țibleșului doar începând cu luna octombrie, în contextul procesului Partidului Național Țărănesc. În regiunea Munților Țibleș, cu intrarea din Valea Fiadului, socoteau comuniștii că se ascundea și Leonida Pop, deputat național-țărănist. O altă zonă muntoasă în care s-au refugiat opozanți politici ai PCR a fost Piatra Fântânele-Dornișoara. În localitatea Șoimuș a fost semnalată apariția lui Vasile Luca, „membru al armatei americane”, în luna septembrie 1947. La 29 ianuarie 1948, comandantul Jandarmeriei a cerut Sectorului de jandarmi Șieu să ordone postului Ardan „multă vigilență”, iar la o eventuală reapariție să fie raportat de urgență, telegrafic, pentru a fi luate măsuri în consecință.⁵⁵

50 ANBN, fond Legiunea de jandarmi Năsăud, dosar 105, ff. 352, 361, 362, 369, 475.

51 *Ibidem*, ff. 334-335.

52 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 96, f. 25

53 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 373.

54 *Ibidem*, f. 374.

55 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 57, f. 1.

Ieșirea din pasivitate a jandarmilor, ordonată de maiorul Nicolae Dumitrescu, prin reluarea dărilor de seamă în lunile iulie-august, confirmă ceea ce autorităților trebuia să le fie foarte clar: nemulțumirea populației în legătură cu sistemul cotelor și al impozitelor, foametea care bântuia în regiunile muntoase, îngrijorarea locuitorilor față de nivelul inflației și a piedicilor puse de regim în calea unei aprovizionări normale etc. Locuitorii din Poienile Zagrei, Găureni și Suplai se hrăneau cu „făină de coceni de porumb amestecată cu făină și cartofi pe care îi scot înainte de vreme”. În Romuli aprovizionarea se făcea foarte greu, cu căruțele, din ce se putea cumpăra în județele Someș și Maramureș. Șeful postului de jandarmi raporta că: „sunt locuitori care n-au mâncat mămăligă nici de două luni”. În Mocod populația era nemulțumită că odată cu treierii trebuia să dea la stat „o cotă de %5 de cereale, %7 la batoză, apoi impozitul agricol tot în natură”, aceasta însemnând să rămână doar cu cereale pentru sămânță. Pentru consumul zilnic ar fi fost nevoiți să cumpere de pe piață. Nivelul prețurilor pe piața liberă era - conform raportului șeful de post Zagra - de 200-300 mii lei kilogramul de cereale, în timp ce cotele erau plătite la un preț derizoriu, fixat de stat. Este important de reținut nivelul prețurilor pe piața liberă, pentru a judeca corect efectul legii de stabilizare monetară. La începutul lunii august, rația de 250 g de pâine costa oficial 16.500 lei, în timp ce pe piața neagră o pâine de un kilogram se vindea și cu 165.000 lei, după constatările celor de la „Scân-teia”. În localitatea Domnești, în luna iunie, circa 50% din locuitori sufereau de foame, neavând porumb suficient. Existau cetățeni care nu mâncau 2-3 zile la rând mămăligă, hrănindu-se numai cu ciorbă, chiar dacă munceau zilnic la câmp⁵⁶.

În raportul pe luna august al Comitetului Județean Năsăud al PCR situația politică era evaluată prin prisma legii de stabilizare monetară, „eveniment care a inversat complet toată starea de fapt aci în județ”. „Scân-teia” din 16 august 1947, publicând textul legii, menționa că, așa cum ceruse PCR, „stabilizarea democratică” avantaja „poporul muncitor”, lovind în același timp în „averile îngrămădite prin jaf și speculă”. Art. 6 dispunea ca raportul de preschimbare a leilor vechi cu lei noi să fie de 20.000 la 1. Se admiteau la preschimbare 5 milioane lei pentru agricultorii capi de familie și 3 milioane lei pentru salariați și pensionari. Țăranii care predaseră cota obligatorie de cereale puteau schimba suplimentar încă 2,5 milioane lei vechi. Ministerele și celelalte instituții publice puteau schimba integral sumele deținute în cont. Întreprinderile și diversele societăți comerciale puteau schimba doar „o sumă maximă egală cu totalul salariilor plătite în luna iunie 1947”. Sumele de bani rămase neschimbate trebuiau depuse la bănci în termen de 15 zile, fiind astfel blocate fără niciun fel de dobândă etc.⁵⁷ Prin decizia nr. 4565 a Ministerului Industriei și Comerțului s-au stabilit prețuri maxime la alimente și la cerealele ce trebuiau predate în contul cotelor. O pâine de un kilogram aveau un preț stabilit la 14 lei, un ou 2 lei, un kg de carne de vită 34 lei, un litru de ulei de floarea soarelui 42,5 lei etc.⁵⁸

În județ, ca peste tot în țară, legea de stabilizare monetară a fost acompaniată de cunoscutele ingrediente comuniste: mitinguri de „satisfacție” ale muncitorilor, descoperirea „sabotorilor” și „bandiților”, umilirea publică a celor prinși în flagrant delict etc. Legea de stabilizare monetară a fost un instrument declarat al luptei de clasă. Cei mai afectați au fost comercianții, (speculanții în viziune comunistă), în județ cei mai mulți de origine evreiască, obligați să-și vândă produsele până în ultimul moment înaintea publicării legii, verificați frecvent de echipele de control muncitoresc, care au rămas în posesie cu cantități mari de bancnote fără valoare. Raportul politic al Județenei Năsăud pe luna octombrie a menționat nemulțumirile politice și economice ale comercianților evrei, care erau pe punct de plecare în Palestina, dar și a numeroși evrei membri de partid care deja dispăruseră „fără urmă”.

În lunile septembrie-octombrie pe primul loc între sarcinile Comitetului Județean al PCR a figurat „mobilizarea maselor pentru demascarea și condamnarea PNT Maniu”. Instrucțiunile privind „demascarea” PNT au fost aduse la Bistrița în 18 septembrie de un instructor al Comitetului Central al PCR. În prima etapă, „demascarea” s-a făcut pe linia PCR și a Frontului Plugarilor, prin mobilizarea pe plase a activului din cele două partide, apoi pe linie administrativă prin prelucrarea materialului adus de la București pretorilor, notarilor și primarilor convocați în acest scop. A urmat o ședință de partid la Bistrița, apoi acțiunea a fost continuată prin îndrumătorii secției de educație politică de la sate. Planul etapei a doua prevedea la punctul întâi trimiterea spre publicare în presă de telegrame și „scrisori de înfierare” de la școlile secundare din Bistrița și Năsăud,

56 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosare 96 și 105 passim.

57 Vezi textul legii de stabilizare monetară în „Scân-teia”, XVI, nr. 898 din 16 august 1947.

58 14 lei pâinea de 1 Kg, în *Ibidem*.

școlile din învățământul primar, Direcția Silvică și de la invalizii și văduvele de război. Unul din responsabili cu această activitate a fost învățătorul activist Iuliu Oprea. La punctul al doilea erau prevăzute întruniri pe întreprinderi și instituții, conferințe publice și adunări populare la sate⁵⁹. În raportul Comitetului Județean privind situația politică pe luna octombrie au fost menționate întrunirile organizate la sate, unde comuniștii observaseră „o desolidarizare a maselor sărace”, dar și nemulțumirea „vârfurilor chiaburești în strânsă legătură cu o serie de preoți”, față de faptul că liderii PNTJ vor fi condamnați.

În acțiunea „demascării” PNTJ au fost implicați prin dispoziții administrative și preoții. Într-un pasaj din același raport politic pe luna octombrie se menționa că, „în urma unor instrucțiuni”, s-a pus în vedere preoților, prin Comandamentul Unic de Siguranță, „atitudinea pe care trebuie să o aibă ca la prima ocazie unul să spună credincioșilor că din ordinul guvernului spune, altul să spună că din ordinul sectorului de jandarmi. Desigur că majoritatea au luat atitudine împotriva PNTJ, iar alții n-au luat deloc”⁶⁰. Ce trebuiau să spună preoții enoriașilor după Liturghie? Un raport confidențial al șefului postului de jandarmi Salva, de la începutul lunii noiembrie 1947, se constituie într-un document peremptoriu. În 2 noiembrie, după serviciul divin, preotul din Runcu Salvei „a vorbit populației arătând în cuvinte înflăcărâte patriotismul rușinos al PNTJ-ului, care prin promisiuni demagogice a dus țara la ruină”. Preotul a „dezvoltat” prelegerea arătând că Iuliu Maniu și „clica lui” au tras împotriva populației în anul 1933 la Atelierele CFR Grivița, „omorând muncitori care luptau pentru pâine”. De asemenea „a dus la sapă de lemn” pe numeroși funcționari și țărani. Cu ocazia stabilizării monetare din 1929, PNTJ a știrbit suveranitatea țării, permițând controlul străin asupra finanțelor publice. În ura față de URSS, Partidul Național Țărănesc a împiedicat actul de la 23 august 1944, sabotându-l după realizarea lui, mizând apoi pe un război civil, prin sprijinul acordat unor „organizații teroriste” precum „Sumanele Negre”. În final, preotul a cerut să se facă dreptate prin judecarea și „pedepsirea exemplară” a membrilor și liderilor PNTJ „în frunte cu marii trădători Iuliu Maniu și Ion Mihalache”⁶¹.

Este în afara oricăror îndoieli că preoții au primit ordine să participe la campania de „demascare” publică a PNTJ. În 3 martie 1948, șeful Postului de jandarmi Ilva Mare a raportat conducerii că, referitor la întocmirea dosarului de suspect pentru preotul din comună, acesta nu s-a manifestat cu nimic cu excepția zilei când „a avut dispoziții să vorbească contra partidului Manist, iar el a vorbit numai de înfăptuirile guvernului Dr. P. Groza”⁶². Este posibil ca preoților să li se fi înmănat hârtii cu „ideile directoare” ce trebuiau dezvoltate, ori să li se fi indicat numerele din „Scânteia” de unde să se inspire. Cert este că cei care nu au marșat la ordinele regimului au devenit automat „preoți reacționari”. La 4 decembrie 1947, Legiunea de Jandarmi Năsăud a predat Serviciului Siguranței din Poliția Bistrița 23 de dosare cu preoții suspecți de pe teritoriu de competență. Dintre aceștia, 20 erau catalogați „preoți reacționari”. Documentația a fost incompletă, de vreme ce la 8 ianuarie 1948 Serviciul Siguranței a mai primit încă 6 dosare cu preoți „suspecți reacționari”: Ioan Mihalca din Rebrîșoara, Ioan Pop din Romuli, Ioan Scridon din Mocod, Ovidiu Bulbuc din Măgura Ilvei, Ioan Ilieș din Poiana Ilvei și Anton Buta din Sângeorz-Băi⁶³.

Preoții au primit, așadar, ordine să se înroleze ca activiști ai „guvernului democratic”. Problema tineretului universitar era mai complexă. În ordinul circular nr. 1437 din 13 septembrie 1947 al conducerii Legiunii de Jandarmi Năsăud, pe baza ordinului de informațiuni nr. 82/1947 al Inspectoratului de Jandarmi Cluj, se aprecia că tineretul universitar, chiar după dizolvarea PNTJ, va continua să activeze „pe linie subversivă”. Ținerea sub supraveghere a tineretului trebuia să fie rezultanta unui plan bine pus la punct, printr-o rețea de informatori în universități, școli, cămine, asociații culturale etc. Trebuiau identificați toți tinerii care făceau parte din partidele istorice. Legiunile și posturile de jandarmi trebuiau să aibă tabele nominale cu toți tinerii din partidele istorice, pe universități, școli, asociații culturale etc., care să fie urmăriți îndeaproape „în unire cu polițiile de siguranță din județ”. Informațiile trebuiau adunate de posturile de jandarmi și centralizate pe sectoare. Un loc important era acordat studenților din Cluj, care trebuiau urmăriți de comun acord cu Inspectoratul de Jandarmi Cluj. Tabelele trebuiau să cuprindă 10 rubrici cu: numele și prenumele studenților, profesia părinților,

59 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 51-52.

60 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 56.

61 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 602.

62 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 57, f. 71.

63 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 78, ff. 79, 82.

domiciliul părinților, domiciliul studentului în Cluj, facultatea, apartenența politică a studentului etc. Sectoarele de jandarmi aveau obligația să înainteze „date reale”, până în 5 octombrie 1947⁶⁴.

Supravegherea elevilor și studenților pe timpul vacanței de vară a fost dispusă de conducerea Legiunii de Jandarmi Năsăud chiar mai înainte, la începutul lunii august 1947, în contextul interzicerii PNȚ. Ordinul din 13 septembrie avea în vizor studenții, membri sau simpatizanți ai partidelor istorice, în primul rând ai Partidului Național Țărănesc. Din cele câteva dări de seamă și rapoarte păstrate în dosarele Legiunii de Jandarmi Năsăud se poate concluziona că studenții au fost în permanență supravegheați din punct de vedere politic, dar ei nu s-au manifestat vizibil împotriva regimului. Cei mai mulți dintre ei erau încadrați în Tineretul Democratic Universitar, câțiva fiind înscriși chiar în PCR. Din cei șase studenți supravegheați de postul de jandarmi Nepos, trei erau înscriși în PCR, iar din cei șapte de pe raza postului Zagra doi erau membri de partid, făcând chiar „o vie propagandă” în localitate pentru PCR. Este posibil ca studenții din județ să fi fost sfătuiți de intelectualii avizați „să fie liniștiți și să nu se manifeste în nici o parte”, după cum menționa șeful de post din Nepos⁶⁵.

Majoritatea ordinelor primite de jandarmi aveau o finalitate politică precisă: instaurarea regimului comunist de tip sovietic și a partidului unic. De la conducerea Inspectoratului General al Jandarmeriei până la ultimul post de jandarmi fidelitatea față de „guvernul democratic” instaurat la 6 martie 1945, în general, și față de PCR, în special, era cuvântul de ordine. Astfel, Inspectoratul General al Jandarmeriei, cu ordinul nr. 229.345 din 15 septembrie 1947, prin care au fost repartizați în județ subofițeri de jandarmi de la Inspectoratul de Jandarmi Suceava, atrăgea atenția asupra a patru condiții pe care aceștia trebuiau să le îndeplinească, prima fiind aceea de „a fi perfect încadrați în noua democrație”⁶⁶. Asaltul „final” asupra „dușmanului de clasă” a fost dispus de generalul Ioan Alistar, șeful Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu ordinul circular nr. 38.080/1947. După o trecere în revistă a aspectelor de ordin politic, începând cu 23 august 1944, și a măsurilor guvernului Groza, în noua conjunctură internă, pentru „neutralizarea tuturor rămășițelor reacționare”, generalul Alistar a ordonat subunităților următoarele:

- Descoperirea și trimiterea în judecată a tuturor celor care făceau propagandă ostilă „marelui prieten de la Răsărit” și care susțineau interesele „imperialiștilor străini”.
- Trimiterea în justiție a tuturor elementelor din „organizațiile teroriste” apărute după 23 august 1944.
- Neutralizarea organizațiilor subversive care aveau scopul de a răsturna „ordinea democratică” din țară.
- Descoperirea și neutralizarea oricăror încercări de refacere a Mișcării Legionare și a Partidului Național Țărănesc sau a oricăror grupări „de tip fascist sau reacționar”.
- Trimiterea în justiție a tuturor instigatorilor contra guvernului.
- Prevenirea acțiunilor teroriste și a sabotajului, identificarea speculanților și a elementelor sabotoare etc.

În vederea îndeplinirii ordinului, dat fiind procesul conducătorilor Partidului Național Țărănesc, au fost suspendate toate concediile din perioada 1-25 octombrie 1947, iar de la primirea ordinului toate unitățile trebuiau să se considere în stare de alarmă, gata de a interveni pentru executarea diferitelor misiuni. Pentru realizarea scopurilor „preventive și represive”, comandanții formațiunilor de jandarmi trebuiau să fie într-un contact permanent cu „organizațiile democratice” din localitate. Conformarea întocmai cu prevederile ordinului și coordonarea personală a operațiunilor de către comandanți, alături de o susținută contra propagandă împotriva „elementelor reacționare”, trebuiau să dea comandanților certitudinea că au contribuit efectiv la „consolidarea regimului democrat”⁶⁷.

În ultimul trimestru al anului, Inspectoratul de Jandarmi Cluj a constatat o lipsă de coordonare între activitatea informativă a organelor de siguranță și măsurile represive dispuse. De aceea, cu ordinul nr. 1517/1947, (Ordinul circular nr. 1778 din 27 octombrie 1947 al Legiunii de Jandarmi Năsăud) a dat mai multe „lămuriri și instrucțiuni”. S-a ordonat ca poliția de siguranță să activeze mai cu seamă în domeniul culegerilor de informații și numai în mod excepțional să treacă la măsuri represive. Reținerile frecvente pentru culpe mi-

64 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 532.

65 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, *passim*.

66 *Ibidem*, f. 589.

67 *Ibidem*, ff. 584-585.

nime sau insuficient dovedite era dăunătoare ordinii publice. Arestările din inițiativa organelor locale printre membrii unor „organizații subversive” au dus la dezorganizarea activității informative din sânul acestora. În viitor, toate reținerile trebuiau să fie făcute numai cu aprobarea Direcției Siguranței Statului. Doar în cazuri de fragrant delict sau pentru prevenirea unor situații grave se excepta această normă. Arestările trebuiau să fie făcute cu „discreție”, evitându-se locurile aglomerate, unde publicul ar putea lua „atitudine favorabilă celui arestat” etc.⁶⁸

Este posibil ca în urma acestui ordin conducerea Legiunii de Jandarmi Năsăud să fi cerut „probe serioase” posturilor de jandarmi, atunci când cineva era socotit „reacționar”. Astfel, la 11 noiembrie 1947, au fost înapoiate Sectorului de jandarmi Năsăud opt dosare de suspecti. Acestea nu conțineau probe suficiente ca cineva să fie încadrat ca „suspect reacționar”. „Posturile au raportat prin tabele nominale anterioare numele unor funcționari și cetățeni considerați reacționari, dar aceste posturi nu s-au gândit că pentru aceștia mai târziu vor trebui să înainteze dosare și nu vor avea piese”. Se dispunea de urgență adunarea probelor, simpla menținere a șefului de post: „totuși constat că ar simpatiza mai mult Partidul N. Țărănesc Maniu” sau alte afirmații asemănătoare fiind cu totul insuficiente⁶⁹. O optică oarecum diferită avuse conducerea Jandarmeriei în luna octombrie, când într-un ordin către Sectorul de jandarmi Năsăud era dat ca exemplu Postul de jandarmi Nimigea de Jos. Conducerea județeană deținea informații că nimigeanul Ilie Rusu, fost național-țărănist, făcea în public „afirmațiuni tendențioase”. Șeful de post, verificând informațiile, a raportat „negativ”. La centru însă se cunoșteau metehnele șefilor de post, care de obicei raportau „negativ” toate informările, fără a face convenitele verificări pe teren. S-a dispus conducerii sectorului de jandarmi să fie revizuiți informatorii și examinată sinceritatea rapoartelor posturilor de jandarmi, pentru a nu fi pusă conducerea Jandarmeriei în ipostaze nedorite la o eventuală reverificare de către Siguranță. Trebuiau făcute cercetări și adunate probe despre Toader Dumitru din Rebra, preotul Ion Costan din Dumitra, preotul din Telciu etc.⁷⁰

În urma unor denunțuri provenite de la membrii „partidelor democratice” sau din notele informative ale posturilor de jandarmi, Poliția de Siguranță Bistrița a adunat „dovezi” privind acțiunile „antidemocratice” sau „subversive” în care ar fi fost implicați numeroși cetățeni. În unele locuri au fost semnalate chiar „organizații subversive”. O notă informativă, prin care era semnalată o asemenea organizație, trimisă Legiunii de Jandarmi Năsăud în 25 iunie 1947, o reproducem mai jos. Pe baza acesteia, ținând cont și de informațiile deținute de postul de jandarmi, fuseseră dispuse măsuri corespunzătoare⁷¹.

O lozincă a marxismului, mincinoasă, desigur, a fost trecerea din imperiul necesității în cel al libertății, odată cu preluarea puterii de către partidul comunist. Fără a intra în speculații filosofice, rămânând pe terenul faptelor, comunismul a impus un despotism până și adevăratelor legi economice! Întâlnirea cererii și ofertei pe piață pentru formarea prețurilor a fost înlocuită cu hotărârea autorităților atotcunoscătoare. O misiune trasată jandarmilor cu ordinul nr. 112 al Ministerului Afacerilor Interne a fost menținerea prețurilor stabilite prin mercurial! Constituiau delict de sabotaj oferirea pe piață a unor prețuri superioare celor din mercurial sau presiunile pentru reducerea administrativă a acestora. Motivația menținerii artificiale a prețurilor a fost aprovizionarea normală a centrelor muncitorești. Jandarmii trebuiau să supravegheze piețele, să identifice pe „sabotori”, să-i aresteze și să-i trimită în judecată⁷². O notă informativă provenită de la Postul de jandarmi

68 *Ibidem*, f. 592.

69 *Ibidem*, f. 604.

70 *Ibidem*, f. 591.

71 *Ibidem*, f. 484. La 12 septembrie 1947 conducerea județeană a Jandarmeriei a expediat Sectorului de jandarmi Năsăud următoarea dispoziție: *La nota inf. nr. 6/1947, prin care semnalai existența unei organizații subversive în Cepari și pentru care ai primit ordine verbale de a urmări îndeaproape și face convenitele percheziții domiciliare. Se comunică în continuare informațiunea ce legiunea o are de la Serv. Pol. Sig. Bța. Cu adresa nr. 1645 din 25 iunie a.c. ne face cunoscut: Din informații sigure în com. Cepari este o organizație subversivă compusă din: Cosma Mihăilă președinte, Braic Traian vicepreședinte, Buda Vle, Burz Ioan și Pintican G. Din informații ar poseda și arme și munițiuni. Ar fi compusă din 40-50 membri. Activitatea acestora ar decurge după directive date de avocatul Buta din Bța. De asemenea și Tabără G. face parte din această organizație iar Cosma M. făcând parte din Fr. Plugarilor, în fond însă e ceea ce se arată mai sus. Cosma care se afla în mijlocul cetățenilor care se plângeau că nu mai au ce mânca, a răspuns să mănânce afacerea lui Groza, căci ei l-au votat și Groza îi va duce la sapă de lemn. Cosma M. se află în relații bune cu șeful de post.*

72 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 592.

Domnești scoate în evidență foarfecele prețurilor, în urma stabilizării monetare. Prețurile fixate la tutun, îmbrăcăminte și încălțăminte erau foarte ridicate, în viziunea locuitorilor, comparativ cu prețul cerealelor, 80 lei litru. La acest preț, stabilit arbitrar de către autorități, nimeni nu vindea în piață, pentru că „la negru” se putea obține 150 lei pe o litră de cereale⁷³.

De obicei, cetățenii identificați de autorități ca sabotori ai economiei naționale în regimul „democratic” au fost țărani, iar cele mai multe „delicte” priveau sistemul colectării cotelor. În anul 1947, din cele 652 de procese aflate pe rolul Tribunalului Județean Năsăud, infracțiunea precizată în 425 dosare a fost sabotajul economic. O verificare, prin sondaj, a dosarelor de „sabotaj economic” P. 322/1947 – P. 326/1947, cu inculpați din comunele Șieu Măgheruș și Buduș, judecate în primăvara anului 1947, relevă aspecte interesante: verticalitatea judecătorilor Ioan Sălăgeanu și Ștefan Suceavă (excepție Victor Linul) care în toate cele 5 dosare (cu siguranță nu singurele) au anulat urmărirea inculpaților, pe motivul că primarii din comunele rurale nu erau investiți cu dreptul de a constata infracțiuni la legea sabotajului; amatorismul procurorului-șef Andrei Tudor Mistic, un apropiat al comuniștilor, care nu a sesizat Tribunalul cu rechizitoriu, confirmând doar hârtiile primarilor, care cu documente tipizate constatau neîndeplinirea cotelor fixate, la lapte și unt, în contul Convenției de Armistițiu etc.⁷⁴

În „Monitorul Oficial” din 26 iunie 1947 au fost publicate dispozițiile Ministerului Industriei și Comerțului privind campania de treier și noile cote obligatorii de predare. Inspectoratul General al Jandarmeriei, cu ordinul nr. 155.062, a dispus jandarmilor să ia la cunoștință prevederile ministeriale și să se implice în campania de treierat și de colectări. Batoza a devenit un obiectiv se siguranță națională, aproape mistic! Pe lângă fiecare batoză era împuternicită o delegație de treier. Aceasta trebuia să fie alcătuită din primarul și notarul comunei, un jandarm sau un ostaș cu gradul până la sergent și doi mici producători numiți de prefect. În fiecare zonă, pe lângă delegațiile de treier mai erau numiți și câte un delegat al Camerei Agricole și un agent fiscal etc. Primarul, notarul și funcționarii numiți de prefect erau răspunzători de stabilirea și colectarea cotelor direct de la locul de treierat. Pe lângă cote, direct de la batoză, se colectau și impozitele agricole plătite obligatoriu în natură, ratele de împrumut și semințele luate cu împrumut. Uiumul pentru treier era de 7% asupra cantității totale, reținut și el de organele colectoare etc.⁷⁵

În a doua jumătate a anului 1947, trimiterea în judecată pentru acte de „sabotaj economic” a fost dispusă în toate cauzele de judecătorești Victor Moldovan, „magistrat delegat la Controlul Economic”, în conformitate cu prevederile legii 252/1947. Victor Moldovan a fost unul din cei doi judecători care au consimțit să prezideze o secție de votare la alegerile din noiembrie 1946. Pentru comparație cu prima jumătate a anului, am verificat dosarele de „sabotaj economic” P. 2402/1947 - P. 2409/1947. În toate acestea, achitățile pe motiv de procedură lipsesc. Delictele de „sabotare a măsurilor luate pentru dirijarea economiei naționale” au fost diverse: nepredarea unei cantități de 12 Kg brânză; identificarea cu ocazia unor percheziții la 4 cetățeni din Herina a unor cantități de cereale din recolta anului 1946 care depășeau cantitatea strictă pe care o putea reține un producător pentru consumul propriu (cei 4 își achitaseră cotele corespunzătoare); treierat cu batoza proprie în absența comisiei de treier; reținerea unei cantități de uium de peste 7% etc. Pedepsele aplicate au fost amenzi, în quantum divers, ajungând până la 10.000 lei etc.⁷⁶ În alte cauze se făcuseră arestări. La 10 august 1947 a fost arestat pentru sabotaj economic primarul din Domnești, Simion Feier. Mult mai numeroase au fost „delictele” legate în mod clar de predarea cotelor, puse în vedere jandarmilor cu ordinul circular 990 din 9 iulie 1947. Inspectoratul de jandarmi Cluj a făcut cunoscut că în urma „zvonurilor tendențioase”, răspândite de „elemente reacționare”, în legătură cu predarea cotelor, se discuta între țărani ca după seceriș să fie bătuți snopii pe jumătate, cu maiul, pe câmp, grâul să fie dus acasă iar restul la batoză⁷⁷. Numeroase „infracțiuni” de acest fel au fost constatate de jandarmi în anii 1947-1948. Câteva kilograme de grâu găsite de jandarmi la percheziții, câțiva snopi duși acasă, bătuți cu imblăciul sau maiul, pentru a ocoli batoza unde se făceau colectările, au fost tot atâtea dovezi de „sabotaj economic”.

73 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 96, f. 28.

74 ANBN, fond Tribunalul Județului Năsăud, dosare P. 322/1947 - P. 326/1947, passim.

75 „Monitorul Oficial”, CXV, nr. 143 din 26 iunie 1947.

76 ANBN, fond Tribunalul Județului Năsăud, dosare P. 2402/1947 – P. 2409/1947, passim.

77 ANBN, fond Legiunea de jandarmi a județului Năsăud, dosar 105, f. 427.

La începutul lunii noiembrie 1947, Gheorghe Tătărăscu - vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Străine - a fost debarcat de la guvernare. Un sfârșit așteptat și rușinos de drum pentru un oportunist notoriu care a caucionat instaurarea comunismului în România. În județ, organizația liberalilor lui Tătărăscu s-a autodizolvat, majoritatea membrilor s-au îndreptat spre „organizațiile democratice”, unii chiar spre PCR. Primarii din Năsăud și Bistrița, încadrați politic în PNL Tătărăscu, au fost înlocuiți. Următorul obiectiv politic al comuniștilor a fost Partidul Unic Muncitoresc, în fapt înghițirea PSD în partidul unic, care își va spune, în februarie 1948, Partidul Muncitoresc Român. La 22 noiembrie au fost alese comisii mixte, PCR și PSD, pentru prelucrarea platformei PUM. În județ fusese trimis pentru aceasta un instructor al Comitetului Central al PCR.

Cu trupele sovietice prezente în țară, drumul comunizării devenise ireversibil, în ciuda lipsei de aderență a marxism-leninismului în societate sau a opoziției armate, consemnată în raportul politic pe luna noiembrie 1947 al Comitetului Județean PCR. În raport, se specifica că încă nu fuseseră arestate „grupurile clandestine de legionari” din Năsăud, de asemenea „fugarii politici” se mențineau în jurul Munților Țibleș și a localității Dornișoara. Cu ocazia „săptămânii prieteniei româno-sovietice”, vigilența comunistă descoperise „curentul nesănătos care exista încă în școli”⁷⁸. Învățătorii și preoții fuseseră în nenumărate situații catalogați ca „reacționari”. Reticența lor de a se înrola sub flamura roșie trebuia să ia sfârșit. Ministerul Educației Naționale cu ordinul nr. 310.866 din 8 decembrie 1947 a dispus organizarea unor „cercuri culturale”, care să fie „uzine de transformare a concepțiilor de viață”. Nici unui cadru didactic nu îi era îngăduit să stea „în rezervă față de obiectivele unui stat democratic”. Cercurile culturale trebuiau să clarifice în „masele populare” principiile așezate la temelia noului stat. Prin cercurile culturale, învățătorii trebuiau să brăzdeze „drumul de lumină a democrației”, să deschidă „cărări spre orizontul socialist” etc.⁷⁹

La începutul anului școlar 1947/1948 autoritățile au numit un nou inspector-șef la Inspectoratul Școlar Județean Năsăud. Este vorba de profesorul Ion Constantinescu de la Școala de băieți «Andrei Mureșanu» din Bistrița. „Îndemnul” sale către cadrele didactice vădesc un oarece talent literar, pe linie incipient proletcultistă, dar și convingerile sale, probabil sincere, în idealul comunist. Pentru cei care profanau altarul sfânt al școlii, „pentru ceata rătăciților”, inspectorul șef, nou numit, avea următoarele „îndemnuri”:

„Nu împotriviți vremii și orânduiriilor noi ce-și găsesc dezlegare în năzuințele de mai bine ale acestui popor!

Nu stați la colț de stradă și șoptiți celor mulți că schimbarea la față a țării e trecătoare!

Nu vă închideți în turnuri de gânduri solitare căci nu e timp de pierdut în popasuri nostalgice și reminiscențe demult apuse”⁸⁰! Etc. Într-un panseu de Crăciun adresat celor „din câmpul școlii năsăudene”, inspectorul școlar șef de județ, într-o analogie cu totul nepotrivită, mărturisea „adevărul” „în plină lumină”: „Solii din Răsărit ne-au ajutat și biruința n-a întârziat”⁸¹! Etc.

Istoriografia comunistă a privit istoria României prin prisma „legilor” de dezvoltare ale societății, a inevitabilității comunismului în succesiunea orânduiriilor social-economice. Perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947 a fost definită ca etapa „desăvârșirii revoluției burghezo-democratice”, punct final al „exploatării”, în procesul ineluctabil al comunismului atotbiruitor. Judecând pe baza documentelor, putem afirma că nivelul tiraniei comuniste, „democrație” în propaganda lor, a crescut constant în cursul anului 1947. Cu toate acestea, porțile Infernului erau doar întredeschise. Încercările erau la început.

78 ANBN, fond Comitetul Județean PCR Năsăud, dosar 14, f. 64.

79 ANBN, fond Inspectoratul Școlar al Județului Năsăud, dosar 9, f. 29.

80 *Ibidem*, f. 102.

81 *Ibidem*, f. 26

Bistrița-Năsăud county in 1947

(Abstract)

Further of the analysis that the author takes regarding the period following the end of the Second World War and the establishment of the communist regime in Romania, this study analyzes based on archival documents, the Bistrița-Năsăud county situation, in 1947. The poor economic situation accentuated by the severe drought which affected most of the regions of the country, was also accentuated in Bistrița-Năsăud. Quota system, poor harvests and the oppressive regime stressed out a state of discontent of the population, the authorities seeking to counteract these actions by force: purges in the local public administration government, prosecution and conviction of the members and supporters of the historical parties, strengthening the repressive apparatus. The methods and actions taken by the Communists are analyzed in their endeavor to seized power, also the way in which hostile forces were annihilated and the regime brought to light obedient and corrupted intellectually characters.